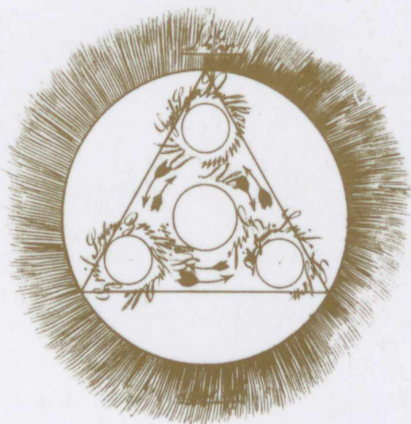

„Új törvényekkel, túl a szűk egen”
NOBEL-DÍJASOK ÜZENETE
A TÖRVÉNYHOZÓKNAK

BOLYAI JÁNOS ALAPÍTVÁNY
BOLYAI MŰHELY ÉS KIADÓ

MEGJELENT

A MAGYAR TÖRVÉNYHOZÁS MILLENNIUMA
ÉS A NOBEL-DÍJAK CENTENÁRIUMA ÉVÉBEN
TÖRVÉNYHOZÓINK ÉS NOBEL-DÍJASAINK

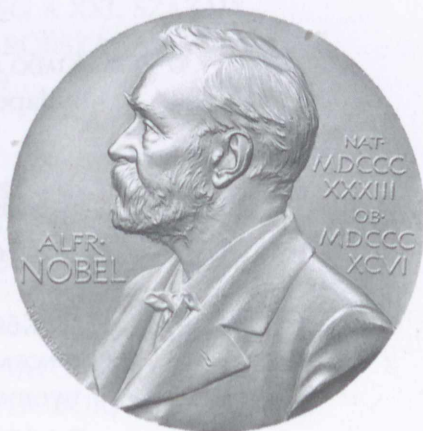
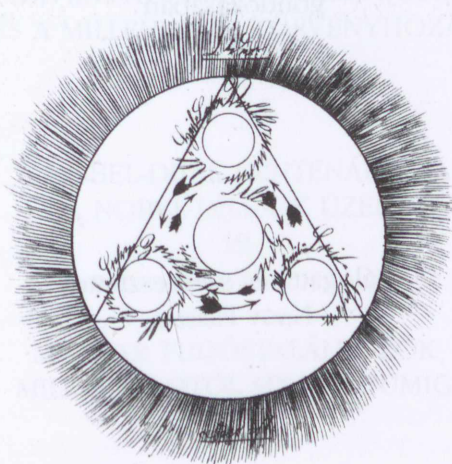
TISZTELETÉRE

A TUDOMÁNY ÉS AZ ÁLLAM KÖZTI HÍDÉPÍTÉS,
ÉS A XXI. SZÁZADI SIKERES MAGYARORSZÁG

SZOLGÁLATÁBAN

„Új törvényekkel, túl a szűk egen”
NOBEL-DÍJASOK ÜZENETE
A TÖRVÉNYHOZÓKNAK

BOLYAI JÁNOS ALAPÍTVÁNY
BOLYAI MŰHELY ÉS KIADÓ

Készült
a BOLYAI JÁNOS ALAPÍTVÁNY,
a MAGYAR TUDOMÁNY- ÉS TECHNIKATÖRTÉNETI MŰHELY,
a PÜSKI KIADÓ és
a BETTER KIADÓ
együttműködésével

a BOLYAI MŰHELY ÉS KIADÓ
gondozásában

Válogatta és szerkesztette
NAGY FERENC

© PÜSKI KIADÓ és BETTER KIADÓ
Budapest, 2001

Felelős kiadó
DR. PÜSKI SÁNDOR és DR. NAGY FERENC

Készült
az INNOVA-PRINT Kft.
nyomdájában
Felelős vezető
IEJ. KOMORNIK FERENC

ISBN 963 86040 6 9

A kiadvány nem kerül könyvtárosi forgalomba

TARTALOM

BEVEZETÉS

7

TÖRVÉNYHOZÁSUNK MILLENNIUMA
ÉS A MILLENNIUMI TÖRVÉNYHOZÁS

9

A NOBEL-DÍJAK CENTENÁRIUMA
ÉS A NOBEL-DÍJASOK ÜZENETE

19

MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓK
MILLENNIUMTÓL MILLENNIUMIG

27

ALKOTÓ SZÖVETSÉG A XXI. SZÁZAD
SIKERES MAGYARORSZÁGÁÉRT

39

A MAGYAR TUDOMÁNY NAPJA
ÉS A TUDOMÁNY VILÁGNAPJA

45

A JOGHALLGATÓKTÓL
A TÖRVÉNYHOZÓKIG

57

SZENT ISTVÁN KIRÁLY INTELMEI
(Részlet)

„Mivel megértem s mélyen átérzem, hogy amit csak Isten akarata megteremtett s nyilvánvaló eleve elrendelése elrendezett mind a kiterjedt égboltozaton, mind az egybefüggő tájakon, azt törvény élteti s tartja fenn, [...] úgy hát én sem resteltem, szerelmetes fiam, hogy neked még életemben tanulságokat, parancsokat, tanácsokat, javaslatokat adjak...”

*

BOLYAI
Babits Mihály verse

„Semmiből egy új, más világot teremtettem”
Bolyai János levele atyjához

Isten elménket bezárta a térbe.
Szegény elménk e térben rab maradt:
a kapzsi villámölyv, a gondolat,
gyémántkorlátját még csak el sem érte.

Én, boldogolván azt a madarat
ki kalitjából legalább *kilátott*,
a semmiből alkottam új világot,
mint pókhálóból sző kötél a rab.

Új törvényekkel, túl a szűk egen,
új végtelent nyitottam én eszemnek;
király gyanánt, túl minden képzetten

kirabolván kincset a képtelennek
nevetlek, mint Istennel osztozó,
vén Euklides, rab törvényhozó.

*

SZENT-GYÖRGYI ALBERT ÜZENETE

„...Én a legbékésebb ember vagyok, mégis szeretném, hogyha Magyarország az egész világot meghódítaná. Az ország határait nem lehet bővíteni politikailag anélkül, hogy az ember másokat el ne tiporja, vagy meg ne bántana. A szellemi életben mindenki olyan nagy lehet, olyan nagyra fejlődhet, amennyit az esze elbír. Én ebben az értelemben kívánom, hogy Magyarország tartozzék a legnagyobb országok közé...”

BEVEZETÉS

A történelem az élet tanítómestere, vallották már az ókori bölcsek. Nem tudni mi történt születésed előtt annyi, mint mindig gyermeknek maradni – figyelmeztetett Apáczai Csere János. Történelemben gondolkodni tehát nem alkalmi munka, hanem folyamatos feladat.

Ám a nagy alkalmaknak, a jeles évfordulóknak is megvan a maguk katalizátor szerepe, mert figyelmünk fókuszába emelik történelmünk fontos fordulópontjait. Az évfordulós megemlékezésekben találkozunk múlt és jövő. Mi elődeinkre emlékezünk, s ők üzennek nekünk.

A múlt elesett hatalmunkból, a jövőnek urai vagyunk – üzeni Széchenyi István a múltból a jövőért. Évszázaddal később ugyanebben a szelvényben üzen egy kiemelkedő nyomdászdynasztia nevében Kner Imre: „Nekünk mégis csak elsősorban a jövő a fontos, a tradíció nem öncél előttünk. [...] Mi a folytonosságot akarjuk. Azt akarjuk, hogy a múltban megszerzett erők ne vesszenek el, hanem szárnyakat adjanak a mának, és segítsenek megbódítani a jövőt; de főként azt, hogy ne kelljen a mának újra és újra megállnia olyan feladatok előtt, amelyeket már a múlt megoldott.”

Az eddig elért eredmények megismerése, és az erre épülő továbbhaladás, múltunk felfedezése és jövőnk feltalálása szerves egységet alkot. „*Találjuk fel a jövőt!*” – biztat a Nobel-díjas Gábor Dénes. Mert a jövőt fel kell találni, a tudomány, a technika és a társadalom tekintetében egyaránt.

Különösen időszerűek ezek az üzenetek most, a magyar államalapítás millenniuma és a Nobel-díjak első átadásának centenáriuma évében, egy új évezred és egy új világkorszak kezdetén. A születő információs társadalomban a *szellemi tőke* a fő stratégiai erőforrás, a jövő társadalmá *tudásközpontú* társadalom, amelyben *a kiművelt emberfők sokasága a legfőbb nemzeti vagyon.*

És ebben gazdagok vagyunk. Ha a XXI. századból tekintünk vissza a XX. századra, büszkeséggel tölthet el, hogy milyen szerepet játszottak azok az alkotók, akik a magyar iskolákban kapták tudásuk és emberségük alapjait, akiket Magyarország adott a világnak.

A XX. század kezdetén a *Bolyai János* születésének centenáriuma alkalmából szülővárosában, a kolozsvári tudományegyetemen *Eötvös Loránd* a magyar tudóstársadalom fejeként így vallott hivatásukról és példaképükről: „...*csak az az igazi tudomány, amely világra szól; ezért, ha igazi tudósok és – amint kell – jó magyarok akarunk lenni, úgy a tudomány zászlóját olyan magasra kell emelnünk, hogy azt hazánk határain túl is meglássák és megadhatassák neki az illő tiszteletet. Ez a mi eszményünk, ez valósult meg Bolyai alkotásával egyszer, ilyen teljes mértékben talán egyetlenyszer.”*

Eötvös Loránd Bolyait állítva elének példaképül, ünnepi előadását felhívással felérő reménnyel fejezte be: „...*látva azt, hogy hazánkban immár a Királyhágón innen és a Királyhágón túl is nagyra becsülik és*

serényen művelik a tudományt, reményleni kezdjük, hogy a tudományos világban lehet még, lesz még valamikor egy nagy Magyarország!”

Ha az új évszázad és évezred kezdetén tekintünk vissza erre a szellemi nagy Magyarországot megcélzó tervre, már tudjuk és elmondhatjuk: Nobel-díjas büszkeségeink és világra szólót alkotó társaik révén a XX. században a tudomány világában *lett egy nagy Magyarország*, lett egy csodálatos tudós-galaxis, amely megváltoztatta világunk arculatát és a történelem menetét!

És az alkotás e világnagyságai példájukkal, üzenetükkel jövőbeni nagy tettekre indítanak! A múlt évben tartott Tudóstalálkozó-2000 öt fővédnöke közül négy, *Harsányi János, Oláh György, Teller Ede és Lovász László* professzorok Amerikában alkotó világhírű magyar tudósok. Az ötödik fővédnök köztük *Orbán Viktor* miniszterelnök, aki előadását a Nobel-díjas *Gábor Dénes* szellemének felidézésével kezdte, és a Nobel-díjas *Szent-Györgyi Albert* üzenetével fejezte be: *„A szellemi életben mindenki olyan nagy lehet, olyan nagyra fejlődhet, amennyit az esze elbír. Én ebben az értelemben kívánom, hogy Magyarország tartozzék a legnagyobb országok közé.”*

Kiadványunkkal a Magyar Millennium és a Nobel centenáriumi évében tisztelegni kívánunk a világra szólót alkotó magyar tudósok és az ezer éves magyar jogalkotás új évtizedét, új évszázadát, s egyben új évezredét megnyitó törvényhozás előtt. Egyben egy készülő millenniumi művünk néhány képének felvillantásával szeretnénk a figyelmet a törvényhozás néhány kivételes lehetőségére felhívni, és támogatását kérni a Magyar Tudomány Napjának a Bolyai János Alapítvány által kezdeményezett törvénybeiktatására.

A kiadványnak van egy személyes évfordulós indítéka is. Vele a magyar kultúra azon kiemelkedő alakját köszöntjük, és egyben sajátos ajánldékát továbbítjuk, aki több mint hat évtizede kötelezte el magát a magyarság fennmaradását és felemelkedését szolgáló könyvkiadással. *Püski Sándor* ez a „könyves ember”. Születésének 90. évfordulója alkalmából most köszöntötte őt, és jóban-rosszban ugyancsak több mint hat évtizede hű társát, *Ilus nénit* az ország. Az ünnepség-sorozat jelképes betetőzéseként *Mádl Ferenc* államfő 2001. február 16-án a Parlament Munkácsy Termében a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztjével tüntette ki Püski Sándort a magyarság felemelkedését szolgáló életútja elismeréseként.

A Püski házaspár tevékenységével mindig a magyar nemzet tudásának gyarapodását, önismeretének erősítését, a nemzet fennmaradását, az emberséget szolgálta a haza határain belül, és ha úgy hozta a sors, Magyarországon határain kívül. 1989-ben végleg hazatértek, és a krisztinavárosi könyvesház a világ magyarságának azóta is egyik kitüntetett szellemi műhelye.

Az 1990-ben *Szentágotthai János* professzor vezetésével alapított Bolyai János Alapítvány és a Bolyai életműkiadásra összefogott két műhely és két kiadó e kiadványával végül szeretnénk a figyelmet egy újabb nagy közelgő évfordulóra, Bolyai János születésének jövő évi bicentenáriumiára fordítani. Bolyai alkotó szelleme közös fejlesztési forrás lehet az irodalmi és tudományos alkotók mellett a jogalkotóknak is.

TÖRVÉNYHOZÁSUNK MILLENNIUMA ÉS A MILLENNIUMI TÖRVÉNYHOZÁS

Kivételes az a nemzedék, amelynek megadatik, hogy a történelmet tagoló évezredek egyikéből a másikba léphet át, s az ezredfordulón egyszerre tekinthet vissza, hogy mérleget készítsen az elmúlt évezredről, és előre, hogy felkészüljön a jövő évezredre.

A keresztény időszámítás történetében a magyarság két nemzedékének adatott meg ez: az egyik Szent István nemzedéke, a másik a miénk. Ez a különleges kapcsolat sajátos szellemi hidat teremt e két nemzedék között. Mi rájuk emlékezünk, s ők üzennek nekünk.

„Ezer évvel ezelőtt első királyunk, Szent István megkoronázásával a magyar nép a keresztény hitben egyesült Európa népeivel. Azóta Magyarország a keresztény Európa szerves része. Ez biztosította a magyarság fennmaradását és évszázadokon át betöltött meghatározó szerepét. Magyarország ma is Szent István államalapító művén nyugszik” – állapítja meg a Magyar Köztársaság Országgyűlésének *Szent István államalapításának emlékéről és a Szent Koronáról* megalkotott 2000. évi I. törvénye. Ha Magyarország ma is Szent István államalapító művén nyugszik, akkor Szent István műve min alapul? *A törvényhozáson, a törvényeken.*

István király szentté avatásához kapcsolódva készült el államalapító királyunk ún. nagyobbik legendája. E forrásban is láthatjuk, hogy miként koronázták meg Szent Istvánt, és mit tett Ő megkoronázása után: *„...Atyja halála után az ötödik évben – így akarta az isteni kegyelem – elhozták az apostoli áldás levelét, s miközben a püspökök és a papság, az ispánok és a nép egybehangzó magasztalásukat fennen kiáltották, Isten kedveltje, István, királlyá választotta, az olajkenettel felkenve a királyi méltóság diadémjával szerencsésen megkoronáztatott. Hogy az uralkodó rang jelének elnyerése után milyen életű s ítéletű férfi volt, megvilágítja a püspökökkel és Magyarország főembereivel együtt kibocsátott törvénykönyve...”*

Szent István felszentelt és megkoronázott királyként *törvényhozással* kezdte az új évezredet! Így 2001 egyszerre a Szent István-i államalapítás és az *ezer éves magyar törvényhozás millenniumi éve.*

A Magyar Törvénytár Millenniumi Emlékiadása Szent István első törvénykönyvével kezdődik, amely sokkal inkább politikai és erkölcsi tanítás fiának, mint szokásos jogszabály, s amelynek már első mondata különböző fordításokban egybehangzóan mutatja a nagy király törvénytudó és törvényteremtő emelkedett szellemét: *„Mivel megértem s mélyen átérzem, hogy amit csak Isten akarata megteremtett s nyilvánvaló eleve elrendelése elrendezett mind a kiterjedt égbolton, mind az egybefüggő tájakon, azt törvény élteti s tartja fenn, [...] úgy hát én sem restellem, szerelmetes fiam, hogy neked még életemben tanulságokat, parancsokat, tanácsokat, javaslatokat adjak...”*

CORPUS JURIS HUNGARICI

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR

1000—1895

MILLENNIUMI EMLÉKKIADÁS

DE CSIKY KÁLMÁN

MŰEGYETEMI TANÁR

DE KOLOSVÁRI SÁNDOR

EGYETEMI TANÁR

NAGY GYULA

ORSZ. LEVÉLTÁRNOK

DE ÓVÁRI KELEMEN

EGYETEMI TANÁR

TÓTH LŐRINCZ

NY. CURIAI TANÁCSSELNÖK

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL.

SZERKESZTI

DE MÁRKUS DEZSŐ

KIR. TÖRVÉNYSZÉKI BIRÓ.

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1896

559. 639: 1000—1526

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR
1000—1526. ÉVI
TÖRVÉNYCZIKKEK

AZ 1000—1301 KÖZT ALKOTOTT TÖRVÉNYEKET

FORDITOTTA ÉS JEGYZETEKSEL ELLÁTTA

NAGY GYULA

A M. T. AKADÉMIA L. TAGJA, ORSZ. LEVÉLTÁRNOK

AZ 1301—1526 KÖZT ALKOTOTT TÖRVÉNYEKET

FORDITOTTÁK ÉS JEGYZETEKSEL ELLÁTTÁK

D^E KOLOSVÁRI SÁNDOR ÉS D^E ÖVÁRI KELEMEN

A M. TUD. AKADÉMIA LEVELEZŐ TAGJAI

A KOLOSVÁRI M. KIR. TUDOMÁNY-EGYETEM NY. R. TANÁRAI

AZ 1000—1526. ÉVI TÖRVÉNYEKET MAGYARÁZATOKKAL ÉS UTALÁSOKKAL KISÉRI

D^E MÁRKUS DEZSŐ

KIR. TÖRVÉNYSZÉKI BIRÓ

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1899

SANCTI STEPHANI PRIMI REGIS HUNGARIAE

DECRETORUM LIBER PRIMUS.⁽¹⁾

AD SANCTUM EMERICUM DUCEM.

PRAEFATIO,

IN QUA HORTATUR DUCEM AD CAPESSENDA PATERNA MONITA ET PRAECEPTA.⁽²⁾

In nomine sanctae Trinitatis et individuae Unitatis ⁽³⁾

§. 1. Cum cuncta Dei nutu condita suaque evidentissima praerodinatione disposita, tam in amplitudine⁽⁴⁾ caeli, quam in istis amplissimis⁽⁵⁾ terrarum climatibus, ratione intelligentiae funditus sentiam⁽⁶⁾ vigere atque subsistere: cumque affatim universa huius vitae utilitati dignitaeque gratia Dei concessa, scilicet regna, consulatus, ducatus, comitatus, pontificatus, caeterasque dignitates, partim divinis praecceptis atque institutis, partim legalibus, partim iudicialibus,⁽⁷⁾ partim civilibus jurisdictionibus⁽⁸⁾ ac nobiliorum aetateque provectorum consiliis, suasionibus regi, defendi, dividi, coaduniri⁽⁹⁾ videam: et cum omnes ordines ubique terrarum, cuiuscunque sint dignitatis, non solum satellitibus, amicis, servis praecipere, consulere,⁽¹⁰⁾ suadere, sed etiam filiis.

(1) Szent István, Szent László és Kálmán király törvényeinek két legrégebbi ismert gyűjteményét a Hunyadi Mátyás király korabeli úgynevezett Turóczy-codexben (a bécsi udvari könyvtár kéziratai közt: uod. chart. saec. XV. nr. 3433.) és Ilosvai István egri prépost 1344 évi kéziratában, az Ilosvai-codexben (S. o. Cod. chart. saec. XVI. nr. 8496.) bírjuk. Ezeket kívül Szent István törvényeinek (a Corpus Jurisban C. Steph. r. Decr. Lib. II.) még sokkal régebbi szövege a XII-ik századi admonti codexben maradt fenn, melyről alább a maga helyén fogunk szólni. Tudvalévő dolog, hogy a Corpus Juris és az említett régebbi kézirati gyűjtemények szövege közt sok pontban lényeges eltérések vannak, minthogy azonban a jelen fordítás kiadás célja és természete kizárja azt, hogy az immár három százados jogi gyakorlat által elfogadott s mintegy szentesített törvénytár eredeti latin szövegében — kivéve az eddigi kiadások igen gyarló s többnyire értelemzavaró interpunctióit és a nyilvánvaló sajtóhibákat — bármit is megváltoztassunk vagy megigazítsunk, az eltéréseket mindenütt a textushoz fűzött jegyzetekben adjuk. Ennyit nemcsak megengedhetőnek, nemcsak érdekesnek és tanulságosnak, hanem tekintettel a fordító feladatának nehézségeire s helyenkint felfogásának igazolásául, szükségesnek is tartunk. Megjegyezzük, hogy a szövegek összevetésénél a szörendben és orthographiában mutatkozó csekélyebb különbségeket, melyek az értelmet nem módosítják, valamint a kétségtelenül hibás eltéréseket is figyelmen kívül hagytuk. Az idézeteknél a következő siglával élünk: TC = Turóczy-codex, IC = Ilosvai-codex, AC = Admonti codex. Köszönettel tartozunk Szilágyi Sándor egyetemi könyvtár-igazgató és Pauler Gyula országos főlevéltárnok uraknak, a kiknek hivatalos úton való szíves közvetítésük tette lehetővé, hogy munkánknál a két bécsi codexet eredetiben használhattuk.

(2) E czím a TC-ben nincs meg.

(3) TC. In nomine Domini nostri Jesu Christi. Incipit decretum sancti regis Stephani.

(4) IC. altitudine.

(5) TC. aptissimis.

(6) TC. ratione intelligam ac funditus sentiam.

(7) TC. partim legalibus, partim iudicialibus, nincsen.

(8) TC. iurisdictionibus nincsen.

(9) TC. coadunari.

(10) TC. consilium.

SZENT ISTVÁN ELSŐ MAGYAR KIRÁLY

DEKRÉTOMAINAK ELSŐ KÖNYVE.

SZENT IMRE HERCZEGNEK.

ELŐJÁRÓ BESZÉD.

MELYBEN A HERCZEGET ATYAI TANÍTÁSAINAK ÉS PARANCSOLATAINAK
MEGFOGADÁSÁRA INTI.

A szent Háromság egy Isten nevében.⁽¹⁾

1. §. Mélyen érzem, hogy valamit Isten az ő akaratából teremtett és bizonyos elevelátó végezéséből elrendelt, mind a kiterjedt mennyég boltjain, mind itt e széles földi téreken, mindent az okosság törvénye éltet és igazgat; látom jól, hogy a mit ez élet javára és tisztességére Isten kegyelme adott, ugymint királyságot, főbiróságot, hadnagyságot, ispánságot, főpapságot és egyéb méltóságokat, mindazt részint isteni parancsolat és rendelés, részint a törvény, részint a bírák, részint a polgári jog hatalma, részint a jobbak és vénebbek tanácsa és javallata intézi, oltalmazza, osztja és alkotja; tudom bizonyosan, hogy minden renden valók mindenütt a földön, akármi tisztők legyen is, nemcsak az ő csatlósaiknak, hiveiknek, szolgálóiknak, hanem fiaiknak is parancsolnak, tanácslanak, javallanak; azért hát, szerelmes fiam, ne

---

(1) A Turóczy-codexben: *A mi Urunk a Jézus Krisztus nevében. Kezdődik szent István király dekrétoma. Fordító.*

II. Endre 1322. évi aranybullája is azokkal a szavakkal kezdődik, mint Szt. István fönti decretuma.
Márkus.

Szent István király életművében az államalapítás iskolaalapítással párosul. Az iskolaalapítás alapvető szerepét az is mutatja, hogy a pannonhalmi monostor 996. évi létesítése fél évtizeddel megelőzte Szent István 1001. évi megkoronázását. A pannonhalmi monostor alapító levelének megerősítésében már mint megkoronázott király így örökíti meg atyja, Géza érdemeit és az iskolának magas rendeltetését: „... a pannonhalmi Szent Márton még atyánk által megkezdett s Isten segélyével általunk lelkünk üdvére s országunk állandóságára bevégzett monostora”.

A keresztény állam és a tudás szoros összefüggésének kifejező szimbóluma az *Óbudai Egyetem címere*. Felül hármashalmon kettős kereszt, az állam e jelképe alatt pedig könyvet tartó kéz látható. Az első fővárosi egyetem előzményeit jelentő óbudai iskola eredetét keresve is első királyunkhoz jutunk. Szent István király alapította meg Gizella királynéval Óbudán a *Szent Péter és Pál templomot és a hozzá kapcsolódó iskolát*, melyet a Képes Krónika így ad elő:

„Az Óbudának nevezett városba ért azután a szent király, fiával Szent Imrével és a királynéval. És midőn itt nem talált semmi Krisztusban kegyes művet, melyben dicsérhessék a mindenség alkotóját, e nagyszentségű király azon nyomban a város közepén nagy monostort kezdett építtetni Szent Péter és Pál apostolok tiszteletére a bulgárok és szlávok vezérének kincseiből, Keánéből, akit megölt. Nagy jószágokkal tette dússá és a római egyházéhoz hasonló szabadsággal ruházta fel a római Curia tiszteletére, melyet testi valóságában meglátogatott. Midőn ezt építtették, a kőfaragómestereket Görögországból hozták és ájtatosság okából a nagyszentségű király a királynéval ott tartózkodott, a királyné aztán keresztet, táblákat és ékességeket készített; belekezdték a nagy műbe, de bár sok esztendeig dolgoztak rajta, nem fejezhették be azt a monostort Szent István király életében; úgy akarta Isten, hogy sok idő múltán a boldogságos István király unokaöccse, Szentséges László király fejezze be a munkát, ő váltotta be ősenek fogadalmát...”

Szent elődeinek szellemében létesítette fővárosunkban *Luxemburgi Zsigmond* az első fővárosi egyetemet, amelynek címere ma is tovább él az Egyetemi Könyvtár, az Egyetemi Nyomda és az Eötvös Loránd Tudományegyetem címerében. Magasabb értelemben így él tovább az ezer éves magyar iskolában, kivált az államvezetés és törvényhozás iskolájában István király iskolateremtő szelleme.

Szent István ezer éves távlatra előtekintve a természettörvényektől az isteni-erkölcsi törvényekig emelkedő törvénytudásra és törvényhozásra alapította az új évezred új magyar államát, a hitre és az észre, az erkölcsre és a tudásra, a műveltségére építette egy emelkedő nemzet jövőjét. Intelme, évezrednyitó törvényhozásának üzenete a harmadik évezred kezdetén is időszerű, sőt, a tudásalapú társadalom és tudásalapú állam felé közeledve egyre időszerűbb: *a magyarság jövőjét az erkölcsre, a tudásra és az alkotó együttműködésre kell építenünk!*

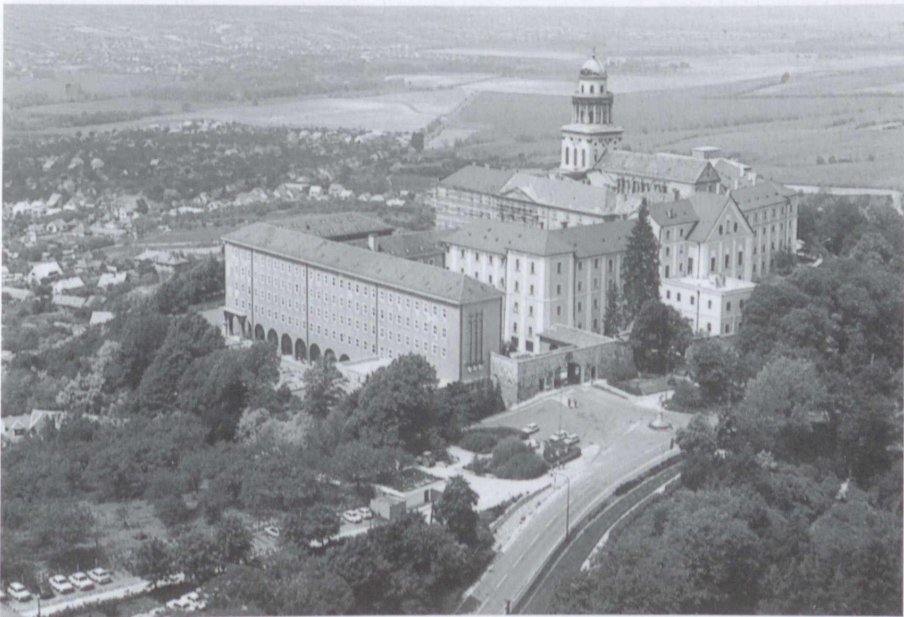

*Az iskolaalapító Géza nagyfejedelem
a trónon*

*Szent István a trónon, miután elnyerte
a királyi felség koronáját*

*„... a pannonhalmi Szent Márton még atyánk által megkezdett s Isten segélyével
általunk lelkünk üdvére s országunk állandóságára bevégzett monostora...”*

elé, a kinek dicsőséges uralkodása alatt az ország alkotmányos szabadsága és zavartalan fejlődése biztosítva van.

Magyarország és társországainak apostoli királya viszont törhetetlen bizalmát nyilvánítja szeretett népének hűségében.

Szilárd alapjai ezek annak az áldásos összhangnak, melynek ereje a jövőendő századok biztos hazadásának is zálogát képezi.

3. §. A törvényhozás a kegyelet, hódolat és királyi hajlandóság eme nyilatkozataival a magyar állam ezeréves fennállásának emlékét örök időkre törvénybe iktatja.

4. §. E törvény 1896 június hó 8-án, mint Ő császári és apostoli királyi Felsege dicsőséges megkoronáztatásának évforduló napján lép életbe; ugyanazon napon úgy az országgyűlés mindkét házának együttes ülésében felolvassandó, mint a magyar korona országainak minden községében közléteendő és kőbe vésvé az országházban megörökítendő.

VIII. TÖRVÉNY-CZIKK

a honalapítás ezredik évfordulójának megörökítésére alkotandó művekről.⁽¹⁾

(Szentelést nyert 1896. évi május 17-én. Kihirdetett az «Országos Törvénytár»-ban 1896. évi június 2-án.)

1. §. A törvényhozás a honalapítás ezredik évfordulójának maradandó emlékekkel való megörökítése céljából elhatározza, hogy

a) Budapesten a városligetnek az Andrásy-ut és a tó közötti részében a honalapító Árpádot és a nemzet egész történelmi multját megörökítő emlékművet állít,

b) az ország hét különböző pontján, nevezetesen: a munkácsi várhegyen, a nyitrai Zobor-hegyen, a Morva vizének a Dunába torkolásánál emelkedő dévényi várhegyen, Pannonhalmán, a zimonyi várhegyen, Pusztaszeren és a brassói Czenk-hegyen emlékoszlopokat emel,

c) Budapesten a várban a Nagy-Boldogasszonyról elnevezett koronázási templom melletti Halászbástyán Szent István király lovas szobrát állítja fel,

d) országos szépművészeti muzeumot létesít s annak gyűjteményei befogadására Budapesten alkalmas helyen megfelelő épületet emel,

e) az ország különböző vidékein 400 új népiskolát állít fel.

2. §. A ministerium megbizatik, hogy az 1. §-ban felsorolt alkotásokkal járó munkálatokat végrehajtsa.

E munkálatok költségeinek fedezésére a következő hitelek engedélyeztetnek:

(1) V. ö. az előző 1896: VII. t. cikket; továbbá 1896: márcz. 30. 22.029. sz. belügymin. rend. az ország ezeréves fennállásának ünnepe alkalmából kiültendő emlékfák ügyében (1896: R. T. I. 875.); 1896: ápr. 3. 26.351. sz. belügymin. rend. «Magyarország közigazgatási és közművelődési állapota ezredéves fennállatok és az ezredéves kiállítás eredménye» cz. mű megszerzése iránt (1896: R. T. I. 887.); 1896: máj. 13. 4434. sz. pénzügymin. rend. az ezredéves ünnepek alkalmára vert egykoronás érmék forgalomba hozatala tárgyában (1896: R. T. I. 1178.).

L. még: 1895: I. t. cz. egy millió egykoronásnak az ezredéves ünnepek alkalmára való veretése tárgyában; 1892: II. t. cz. az 1895. évben Budapesten tartandó országos nemzeti kiállításról; 1893: III. t. cz. az országos nemzeti kiállítás költségeinek fedezéséről.

CORPUS JURIS HUNGARICI

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR

MILLENNIUMI EMLÉKKIADÁS

BUDAPEST
FRANKLIN-TÁRSULAT
MAGYAR IRÓD. INTÉZET ÉS KÖNYVTÁRDA
1897

Be 4107

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR

1896. ÉVI

TÖRVÉNYCZIKKEK

ÍRÓVÉTELEKKEL ELLÁTVA

DE MÁRKUS DEZSŐ

KIS. TÖRVÉNYTÁRI IRÓD.

BUDAPEST
FRANKLIN-TÁRSULAT
MAGYAR IRÓD. INTÉZET ÉS KÖNYVTÁRDA
1897

6. §. Az előbbi §-ban megszavazott, valamint a 3-ik §-ban előirányzott bevételek csupán a jelen törvényben megajánlott kiadá-

9. §. Jelen törvény kihirdetése után azonnal életbe lép és végrehajtásával a pénzügyminister bizatik meg.

VII. TÖRVÉNY-CZIKK

a honalapítás évezredes emlékének törvénybe iktatásáról.⁽¹⁾

(Szentelést nyert 1896. évi május 14-én. Kihirdetett az «Országos Törvénytár»-ban 1896. évi május 31-én.)

A magyar állam 1896-ban ezeréves megalapításának és fennállásának ünnepét üli.

A törvényhozás ennek emlékét a következőkben örökíti meg:

1. §. A magyar szent korona országainak törvényhozása vallásos áhitattal ad hálát az isteni gondviselésnek, hogy az Árpád és vitéz hadai által megállapított hazát oltalmába fogadta, fejedelmeit bölcseséggel, népét erővel és önfeláldozó hazaszeretettel megáldotta, és az országot jó és balsorsban segítve, annak lételét ezer éven át sok viszontagság között is fentartotta.

2. §. Ezen ünnepélyes alkalommal az országgyűlés mindkét háza legmélyebb hódolattal járul Ő császári és apostoli királyi Felsége I. Ferencz József

(1) V. ö. a következő 1896: VIII. t. cikket.

Kivételes az a nemzedék, amelynek megadatik, hogy egyik évezredből a másikba léphet át, és évezredes léptékkal készíthet a múltról mérleget, s a jövőre tervet. E kivételes nemzedéken belül is különleges azon jogalkotók helyzete, akiknek a millenniumi törvényhozás lehetősége jutott. Ezer évvel ezelőtt, Jézus Krisztus születésének millenniumán Szent István a keresztény magyar királyság megalapításával, és évezrednyitó törvényhozással ünnepelte az ezredfordulót. A mai magyar törvényhozóknak adatott meg, hogy méltó módon zárhassák le a magyar törvényhozás 1001–2000 közötti első évezredét, és új évezrednyitó törvényhozással alapozzák meg a XXI. század és a harmadik évezred sikeres Magyarországnak jövőjét.

Ehhez Szent István úttörő példája mellett értékes tanulságokat jelent az 1896-os millenniumi törvényhozás. A közölt jogtörténeti dokumentumokból láthatóan a honalapítás és államalapítás akkori millenniuma alkalmából két törvényt alkottak eleink. Az egyikben a múltbeli érdemek emlékét iktatták törvénybe, a másikban a jövőbeni alkotások programját.

A közzétett millenniumi törvények tartalma mellett külön figyelmet érdemel az a könyv, amelyben megjelentek. 2001-ben egyszerre ünnepeljük a magyar törvényhozás millenniumát, és a *Magyar Törvénytár Millenniumi Emlékiadásának* centenáriumát. A sorozatnak 1896-ban jelent meg az első kötete, és öt év alatt, a magyar törvényhozás 900. évfordulójára 25 kötetben megjelentették eredetiben és magyar fordításban Szent István Intelmein kezdve az addig alkotott teljes törvénytárat.

A Millenniumi Emlékiadás sorozatát nem szakította meg az alapító szerkesztő *Márkus Dezső* halála, sőt, még a két világháború sem. 1948-ban is Millenniumi Emlékiadás sorozatcímmel jelent meg a következő aktuális kötet, amely egyszerre jelképezte a jogfolytonosság ezer éves ívét két évezrednyitó törvényhozás között, és adott jogtörténeti megalapozást egy jövőbeni alkotmányozáshoz.

Az 1848-as forradalom centenáriumán, 1948-ban Amerikában művek sora jelent meg, amelyekben egy új ipari forradalom, sőt, egy általános tudományos-technikai forradalom kezdetét jelentették be, amelynek tengelye az információs forradalom. E forradalom hatására az ipari társadalom információs társadalommá alakul át.

Glóbuszunkon térben kicsi rész Magyarország. De a tudomány világában nagy szerepet játszottak azok a tudósok, akiket ez a kis ország adott a világnak évezredes története, és kivált a XX. század során. Az emberiség, és benne a magyarság jövője szempontjából sorsdöntő információs forradalomnak *Bay Zoltán, Kármán Tódor, Neumann János, Szilárd Leó, Teller Ede, Wigner Jenő*, magyar tudósok a kezdeményezői, úttörői.

A nagy úttörők, az „Alapító Atyák” e körét ma már egyedül Teller Ede képviseli, aki 1996-ban, a honfoglalás-honalapítás 1100., a magyar iskolaalapítás 1000. és az 1956-os forradalmunk és szabadságharcunk 40. évfordulóján küldött üzenetében egy jövőbeni nemesebb és sikeresebb forradalom feladatát helyezte figyelmünk fókuszába: „Az 1956-os magyar forradalom nem sikerült. De példát mutatott. Remélem, hogy ez a példa segít új utakat keresni az emberi gondolkodás és az emberi tevékenység nemesebb és sikeresebb forradalmaiban is.”

A NOBEL-DÍJAK CENTENÁRIUMA ÉS A NOBEL-DÍJASOK ÜZENETE

A harmadik évezredben világunk arculatának formálásában egyre meghatározóbb szerepet játszik a tudomány. Ezért egyre fontosabb a tudományos tevékenység támogatása, a teljesítmények mérése, anyagi és erkölcsi elismerése, s ezzel az alkotók újabb teljesítmények elérésére serkentése. Ebben kulcsfontosságú intézmény a díjak rendszere. A tudományban a kiemelkedő teljesítmények legismertebb kitüntetése a Nobel-díj. Az első Nobel-díjak átadásának centenáriumát 2001-ben nagy kiállítással ünneplik meg, *a kreativitás kultúrája, az alkotó egyéniség és az alkotást segítő miliő témáját helyezve központba.*

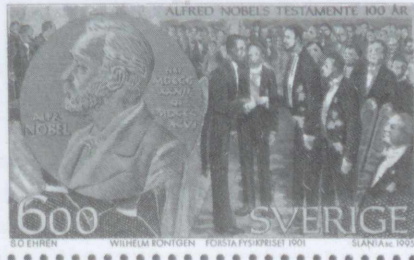
Az évfordulón méltán irányul megkülönböztetett figyelem a magyar alkotók körére és a magyar fővárosra. *Norman Macrea*, a *The Economist* volt főszerkesztője, a japán gazdasági csoda kutatója 1992-ben közreadott Neumann-biogáfiájában így ír az első Nobel-díjak átadása korának Budapestjéről: „*A század elején Budapest volt Európa leggyorsabban fejlődő metropolisa. Ez a város tudósok, művészek és leendő milliomosok olyan seregét produkálta, amely csak Itália reneszánsz városállamaihoz fogható.*”

Magyarország, ez a létszámában kicsi, de a tudomány tiszteletében és tudósai teljesítményében nagy ország a XX. század folyamán tizenkét Nobel-díjossal gazdagította a világot, akik közül hét egyetlen városban, Budapesten született. Ez a hét világnagyság a Nobel-díj átvételének sorrendjében a következő: *Szent-Györgyi Albert, Hevesy György, Békésy György, Wigner Jenő, Gábor Dénes, Oláh György és Harsányi János.*

Hogyan lehetséges, hogy egy olyan kis ország, mint Magyarország, annyi nemzetközileg elismert tehetséget tudott adni a világnak? Mi a kiugró teljesítmények titka? Több Nobel-díjasunk megírta, hogy tőlük is sokan kértek erre feleletet. Békésy György önéletrajzi jegyzetében egyik döntő tényezőként a magyar történelem sajátosságát emelte ki: „*Mikor Svájcban éltem, ott minden csendes, biztos és nyugodt volt, az életben maradás nem jelentett problémát. Magyarországon más a világ, az élet állandó küzdelmet jelentett szinte mindenért, de a küzdelem nem jelentett pusztulást. Egyszer elveszítettük, másszor megnyertük, de mindig életben maradtunk. Nem jelentett véget, legalább az én esetemben nem. Az embernek szüksége van ilyen erőpróbára és ez Magyarország egész történelme folyamán megvolt...*”

Mindenért meg kellett tanulni küzdeni, és meg kellett tanulni, hogy a fennmaradásért és felemelkedésért vívott küzdelemben a legjobb fegyver a műveltség, a tudás és az ezt adó iskolák.

„*Mai szociológusok a japán gazdasági sikereket nem kis mértékben az 1945 után kifejlesztett középiskolai rendszernek tulajdonítják. De a történelem legeredményesebb iskolái kétségkívül a pesti gimnáziumok voltak*” – állapítja meg a kérdés nemzetközi szakértője, a már idézett *Norman Macrea.*

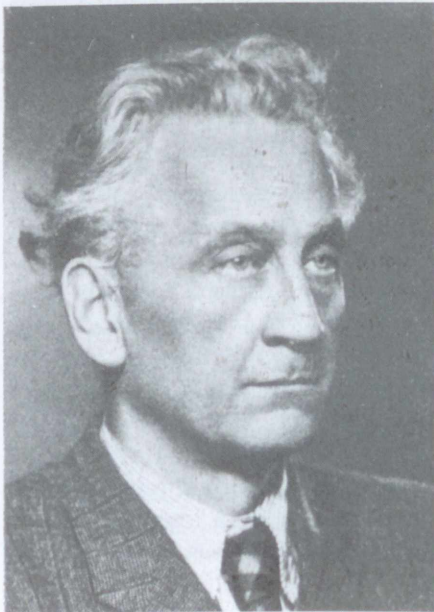

Lenárd Fülöp 1905 Wigner Jenő 1968
Barányi Róbert 1914 Szigor Dénes 1971
Zsigmondy Richárd 1925 Bolanyi János 1986
Szent-Györgyi Albert 1937 Wiesel Elie 1986
Kevésy György 1943 Olah György 1994
Békésy György 1961 Karsányi János 1994

100 éves a Nobel-díj 1895-1995
100Ft
MAGYARORSZÁG

100 ÉVES A NOBEL-DÍJ

Szent-Györgyi Albert, az első, aki Magyarországra hozta haza Nobel-díját

Békésy György fizikus és hírközlési mérnök, aki orvosi Nobel-díjat kapott

Szentágothai János megnyitja a Szent-Györgyi Albert születésének centenáriuma alkalmából 1993-ban a Magyar Nemzeti Múzeumban a Nobel-díjasokról rendezett kiállítást

Nobel-díjasok 1995-ben a Magyar Tudományos Akadémián. Balról: Michelberger Pál alelnök, Harsányi János, Oláh György, Kosáry Domokos elnök és Halász Béla alelnök

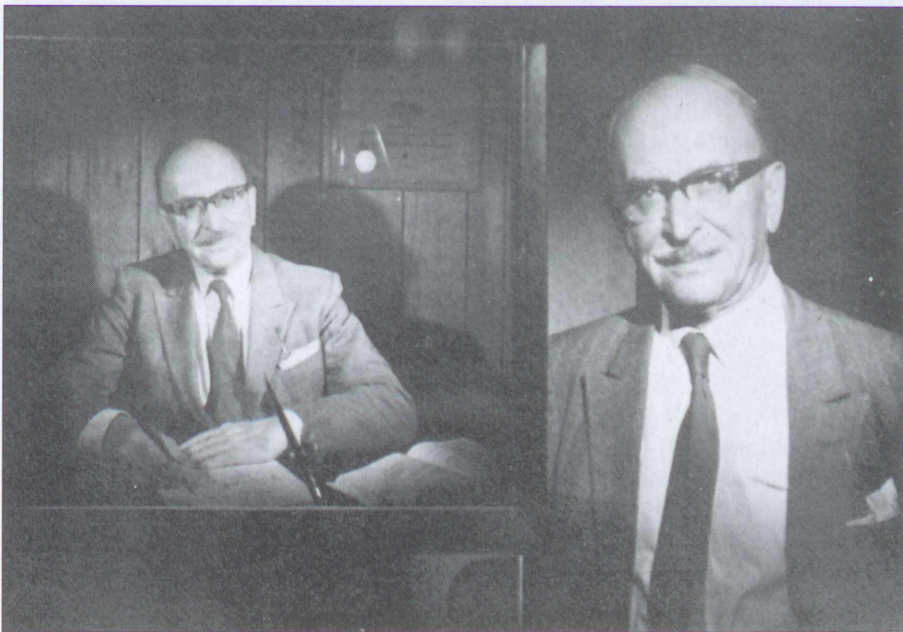

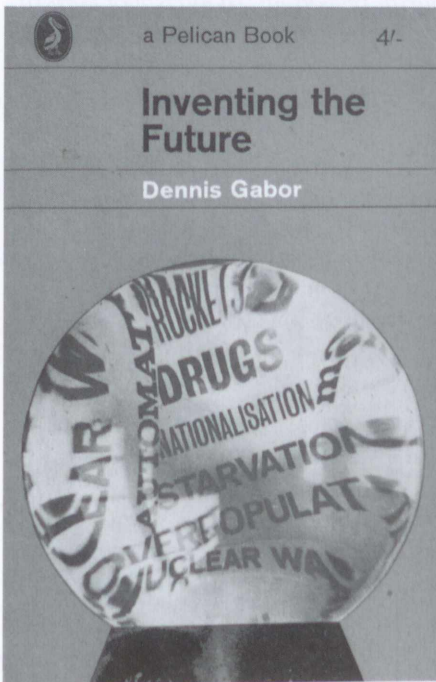
Nobel-díjasaink 1994. december 10-én felavatott emléktáblája az MTESZ budai Tudomány és Technika Házának falán

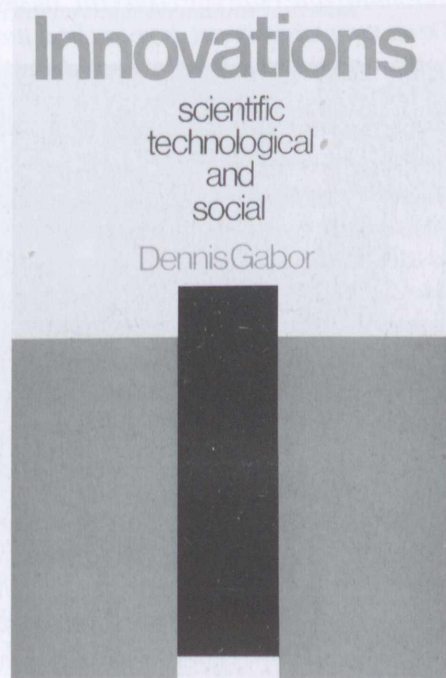
*A Nobel-díjasokat bemutató kiállítás Nobel-díjas tudósokkal 1995-ben az MTESZ-ben.
Balról: Nagy Ferenc, Bihari István, Oláh György, Harsányi János és Havass Miklós*

Gábor Dénes, a holográfia Nobel-díjasa, a jövő feltalálója, és háromdimenziós holográfiai képe a Nobel-díj átadása alkalmából rendezett kiállításon

„A jövő feltalálása”
(1963)

„Tudományos, technológiai és társadalmi találmányok” (1970)

Nobel-díjas tudósaink Szent-Györgyi Alberttől és Wigner Jenőtől Oláh Györgyig és Harsányi Jánosig, és azon tudóstársaik, akik egy új kultúra, új civilizáció úttörői, egybehangzóan tanúsítják, hogy a csúcokra vezető pályájukban döntő szerepet játszott a kezdet, a jó alapokat adó magyar iskola.

„A nemzetek jövője a közelgő XXI. században nagymértékben attól függ, hogy milyen oktatást és képzést tudnak nyújtani a fiatal generációnak. Az oktatás és kiképzés véleményem szerint a legjobb befektetés, amit egy ország tehet a jövőjéért” – intett Oláh György.

„Magyarország jövője szempontjából az lenne a legfontosabb, hogy a tehetségeket jól kiműveljék, mert ők segítik elő a tudományos előmenetelt, miként az irodalmi, filozófiai és egyéb fejlődést is. Nagy súlyt kell helyezni a nevelésre és a tanulásra” – üzenté szülőhazájának Harsányi János.

A tanulni valók között egyik kiemelkedően fontos „tantárgy” a tudásalapú társadalom és tudásalapú állam, s kivált a tudomány és az államvezetés együttműködésének tanulása.

„A tudomány a dolgok, a társadalmi vagy természeti jelenségek tárgyilagos vizsgálata, ismerete és magyarázata. Modern államot a dolgok alapos ismerete nélkül vezetni lehetetlen. Ma az egész államvezetés két részre kell, hogy oszadjon: a dolgok megismerése és megértése – ez a tudomány dolga –, az eredményeknek az életbe való átültetése – ez a politika dolga. Ebből következik, hogy erős, erősen megszervezett tudomány nélkül államvezetés ma lehetetlen. Mindezzel persze nem azt akarom mondani, hogy a tudomány célja a politikát alátámasztani. A tudománynak csak egy célja van, megismerni, megérteni, új igazságot keresni. De ez nem zárja ki azt, hogy azért a tudomány ne lehessen az államélet alapja és ne nyújtson minden téren segédkezet az államnak” – írta világhírű Nobel-díjas tudósunk, Szent-Györgyi Albert a XX. század közepén. *„A tudás és jószándék harcában a tudósnak és tudománynak is ott a helye az élen. De társadalmat építeni vagy újjáépíteni tudomány nélkül nem lehet. A tudomány alapján, elsősorban a természettudományén fejlődhetik az ipar, mezőgazdaság és kereskedelem, az egész társadalom munkája. A modern államban a politikus feladata tulajdonképpen nem más, mint a tudomány eredményeinek az életbe való átültetése. Ezért a tudománynak és politikának kéz a kézben kell haladnia és a tudomány műhelyének ott a helye közvetlenül az államvezetés műhelye mellett.”*

A magyar államalapítás millenniumán és a Nobel-díjak centenáriumán a politika és a tudomány kapcsolatában különös figyelem illeti a modern gondolkodásban egyre fontosabb szerepet játszó játékelméletet. Nem kis büszkeségünkre megalapítója a Budapesten született *Neumann János*. Éppen 75 éve, éppen a Bolyai-díjas *David Hilbert* mellett, éppen *Bolyai Farkas* és *Carl Friedrich Gauss* életre szóló barátsága kezdetének színhelyén, Göttingában tartotta meg 1926. december 7-én *A társasjátékok elméletéhez* címmel azt az előadását, amely a játékelmélet megalapításának bejelentése volt. Fájdalom, a XX. század e legnagyobbak közül is kiemelkedő lángelméje akkor hunyt el, amikor művének egyik fő folytatója, Harsányi János Amerikába érkezett. Itt értesült a játékelmélet atyjának haláláról. 1957. május 26-án Budapestre írt levelében régi barátjának, *Cseh-Szombathy Lászlónak* így írt erről, s a magyar tudományból eredő matematikai forradalomról:

*„Még sokáig nagyon nagy szükség lesz Önre” – Eisenhower elnök
e szavakkal adta át a Szabadság Érdemrendet Neumann Jánosnak*

*J. F. Nash és R. Selten mellett Harsányi János átveszi
XVI. Károly Gusztáv svéd királytól az 1994. évi közgazdasági Nobel-díjat*

„Több új matematikai diszciplína született az utolsó években a társadalomtudományok matematikai szükségleteinek kielégítésére. (A hagyományos matematika a természettudományok igényeihez volt 'mértézve', és nem felel meg teljesen a társ. tud. céljainak.) Az egyik a magyar Neumann János által alapított 'theory of games'...”

A Neumann János által megalapított játékelméletet koronázta meg a közgazdasági Nobel-díj, melyet 1994-ben az amerikai *John F. Nash*, a német *Reinhard Selten* és Neumann honfitársa, *Harsányi János* vehetett át.

Harsányi János több mint negyed százada így nyilatkozott a játékelmélet jövőjéről: „...*a játékelméletet a legtöbb társadalomtudomány föl fogja használni. Remélhetőleg és föltehetőleg. S így az ember állandóan politikai vagy gazdasági, egyéni vagy társadalmi stb. helyzeteket fog példaképpen földolgozni...*”

Fontosnak tartotta az államvezetés segítségét, maga is tanácsadóként segítette a leszerelési tárgyalásokon *Nixon* elnököt. De a játékelméletnek messze tovább mutató kérdéseivel is foglalkozott: „Amerikában az államfőnek általában nincs matematikai előképzettsége. Így aztán a matematikusok és a közgazdászok csapnak fel műkedvelő államtudósoknak vagy politikatudósoknak.”

Harsányi János Trianon évében született, és röviddel a Tudóstalálkozó 2000 befejezése után hunyt el, amelynek egyik fővédnöke volt. Teljes mértékben megvalósította azt az üzenetet, amelyet az iskolájától érettségiző diákként kapott. 1937-ben *Jánossy István* tanár úr így búcsúztatta az alma mater nevében az életbe kilépő Harsányi Jánosékat:

„Mit adjon nektek útravalóul az alma mater, amely idáig édesanyaként takarta be fiatal testeteket s tiszta lelketeket? Nem adhat mást, csak amiye van és amiért van: a régi ideált, amelyet a divateszmék hirdetőinek zsvivajgása közben nyolc éven keresztül csöndes kitartással oltott be szívetekbe. Soha, sem a szerencsében, sem a sötét reménytelenség nehéz óráiban ne legyetek hűtlenek ennek az iskolának örök eszményeire: az Istenbe vetett alázatos hitet, amelyért az iskola alapítóinak ősei vagyონukat, családi boldogságukat, sőt, ha kellett, életüket is föláldozták, boldogtalan magyar népünkhöz, amelyből sarjadtatok és amelynek örök életéért azok az Európa csatatarein porladó társaitok, akiknek neveit imént koszorúztátok meg, ifjú, szép életüket adták, a rendíthetetlen munkakészséghez, amely, ha a csonka hazában nem talál teret, fölkeres távoli világ-részeket, s ott hirdeti a magyar nép élni akarását, végül a becsület foltalan fehér tógájához, amelyet sárból, vérből és aranyból változtatlanul fehéren kell átmentenek az utánatok jövő nemzedékeknek.”

Neumann János, Harsányi János és nagy tudóstársaik, akik a magyar iskolákban kapták tudásuk és emberségük alapjait, s akiket távoli világ-részekbe sodort a történelem, hűek maradtak a rendíthetetlen munkakészséghez, hűek maradtak szülőházjukhoz, alkotásaikkal hirdették a magyar nép teremtő szellemét, és a becsület tógáját minden megpróbáltatáson keresztül fehéren mentették át az utánuk jövő nemzedékeknek.

Az úgynevezett reálértelmiség országos jelentőségű átfogó tanácskozá-
sainak sorát az 1896-os millenniumi évben megtartott *I. Magyar Ország-
gos Technikus Kongresszus* nyitotta meg. Szimbolikus előrejelzés, hogy
a műszaki értelmiség képviselői a *képviselőház nagy tanácskozó termé-
ben* gyűltek össze, hogy megtanácskozzák és meghatározzák a tenni-
valókat. A hely szellemét s a résztvevők színvonalát mutatta, hogy a
természeti törvényekre építő mérnökök mekkora súllyal foglalkoztak a
megalkotandó jogi törvényekkel. Ez volt jellemző az 1902-ben rende-
zett második kongresszusra is, amelynek már a *József-műegyetem* ker-
ti nagyterme adott otthont.

A műszaki tudományok alapja a természettudomány és a matematika.
A magyar matematika világnagysága *Bolyai János*. Az ő születésé-
nek centenáriumát a Bolyai szülővárosában, Kolozsvárott létrehozott
második magyar tudományegyetemen ünnepelték meg. Itt tartotta híres
beszédét Eötvös Loránd Bolyairól és a szellemi nagy Magyarországról.

Több mint két évtized múlva rendezték meg *Természet-, Orvos-,
Műszaki- és Mezőgazdaságtudományi Országos Kongresszus* címmel a
budapesti Műegyetemen 75 éve, 1926. január 2. és 8. között immár a
reálértelmiség egészét átfogó tanácskozást. A kongresszust az államfő
hívta össze azon felismerés jegyében, hogy a nemzetek nagy versenyé-
ben az ország nemzeti szerencsétlenségeiben megfogyatkozott erejét a
tudás hatalmával lehet és kell meghatványozni. A tanácskozáson a fel-
sőoktatás, a tudományos kutatás, a kormányzat, a gazdaság különbö-
ző ágainak tekintélyes képviselői jelentek meg, hogy közösen keressék
a Trianon utáni Magyarország jövőjének kérdéseire a feleletet, és tudá-
suk összegezésével formálják ki a sikeres nemzeti stratégiát.

1931-ben a *III. Magyar Országos Mérnökkongresszust* hívták össze
a Műegyetemre. Aztán e magas szintű általános kongresszusok sora év-
tizedekig szünetelt.

1986-ban került megszervezésre a korábbi helyszínen, a budapesti
Műegyetemen *Magyarok szerepe a világ természettudományos és mű-
szaki haladásában* címmel az MTESZ, az MTA, a BME valamint az
MVSZ társrendezésében az első magyar tudós világtalálkozó. Ezt követ-
te 1989-ben a második, 1992-ban a harmadik tanácskozás.

Ebben a sorban hozott fordulatot helyszínében és tartalmában az
1996-os Tudóstalálkozó, amely *a XXI. század sikeres Magyarországaért*
kezdeményezett új stratégiát és széles körű összefogást. E konferencia
kiadványa tolmácsolta Nobel-díjas tudósaink, és a Tudóstalálkozó üze-
netét az államvezetés és a társadalom felé. A Tudóstalálkozó-2000 meg-
mutatta, hogy az üzenet célba jutott.

AZ I. MAGYAR ORSZÁGOS
TECHNIKUS KONGRESSZUS
IRATAI.

(BUDAPESTEN, 1896. SZEPTEMBER HÓ 6., 7. ÉS 8.)

SZERKESZTETTE

MIHÁLYFI JÓZSEF

A KONGRESSZUS JEGYZŐJE

BUDAPEST

«PÁTRIA» IRODALMI VÁLLALAT ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

1896

AZ I. MAGYAR ORSZÁGOS TECHNIKUS KONGRESSZUS MEGNYITÓ ÜLÉSE

1896. szept. 6-án d. e. 9 órakor a képviselőház nagy tanács-
kozó termében.

Az ülést *Hieronymi Károly* dr. díszelnök a következő
beszéddel nyitja meg:

Tisztelt Uraim! Kedves Szaktársak!

Örömmel üdvözlöm önöket, a szervező bizottság nevé-
ben is, mint az első magyar országos kongresszus tagjait.

A kongresszus tagjainak nagy száma, mely a tegnap
estig történt bejelentéssel meghaladja a 860-at, szembetűnő
bizonyítéka annak a nagy érdeklődésnek, melyet a magyar
technikusok a technika ügyei iránt és a technikai kar érde-
kei iránt tanúsítanak, és annak a lelkes buzgalomnak, mely-
lyel mindazt, mi ezeknek előmozdítására szolgálhat, felkarolják.

A kongresszus összehívására ezredéves nemzeti ünne-
pünk szolgáltatott alkalmat.

Midőn a honfoglalásnak és egy évezreden át annyi
hányattátás között fentartott állam megalapításának évfor-
dulóját ünnepeljük: felidézzük a multak emlékeit és végig
tekintünk a harcoknak, viszontagságoknak és sajnos ezek
által annyiszor megszakított békés munkának hosszú láncol-
latán, mely megalkotta a mai Magyarországot.

Hálásan emlékezünk meg az ősök erényeiről, lángoló
hazaszeretükről, vitézségükről és politikai bölcsességükről;

5329

N 867

ACTA UNIVERSITATIS LITTERARUM REGIAE HUNGARICAE
FRANCISCO-JOSEPHINAE KOLOZSVÁRIENSIS ANNI MCMII—III.

FASCICULUS II.

BOLYAI JÁNOS

SZÜLETÉSÉNEK SZÁZADIK ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL A
KOLOZSVÁRI M. KIR. FERENCZ JÓZSEF TUDOMÁNYEGYETEM
ÁLTAL

1903 JANUÁRIUS 15-IKÉN RENDEZETT

EMLÉKÜNNEP.

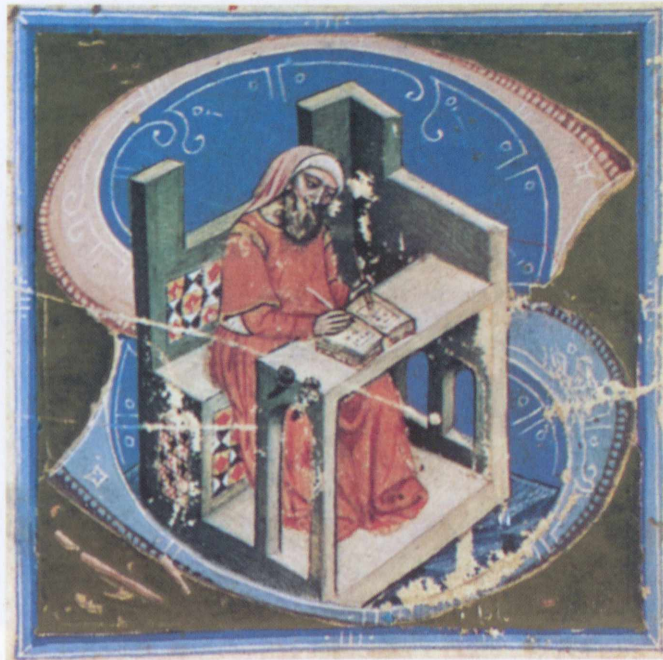
KOLOZSVÁR,

AJTAI K. ALBERT MAGYAR POLGÁR KÖNYVNYOMDÁJA.

1903.

*A millenniumi emlékmű a Hősök terén a honalapító hét vezérrel,
és az évezred kiemelkedő államfőivel*

A magyarok krónikájának írója a Képes Krónikában

*A Püski család az 1943-as szárszói tanácskozáson, az asztalnál balról:
Püski Sándorné, Püski Sándor és a gyerekek: Gábor, Sándor és László*

*A Tudomány Napjának első megünneplése 1997. november 1-jén a Bolyaiak
városában, Marosvásárhelyt nemzetközi tudományos rendezvényt kezdődött*

*Mádl Ferenc köztársasági elnök kitünteti Püski Sándort
a magyarság felemelkedését szolgáló életművéért*

*Mádl Ferenc köszönti Püski Sándornét,
a magyar kultúra legendás Illus nénijét*

Koccintás a kitüntetettekkel; az első sorban balról: Hámori József, Püski Sándorné, Püski Sándor, Mádl Ferenc és Mádl Ferencné

Kézfogás Bolyai szellemében az emelkedő nemzetért; balról: Nagy Ferenc, Boros Lajos (a Bolyai Kollégium alapító igazgatója), Püski Sándorné, Püski Sándor és Borbándi Gyula

I.

Az egyetemi tanács 1902 november 3-ikán tartott ülésében a matematikai és természettudományi kar javaslatára lelkesedéssel határozta el, hogy Bolyai Jánosnak születése századik évfordulójára ünnepet szentel és pedig 1903. januárius hó 15-ikén, tekintettel arra, hogy a távolból meghívandó

III.

A lelkes éljenzéssel fogadott beszéd után elnöklő rector sorra fölkérte szólásra a küldöttségek szónokait, a kik az alábbi rendben a következő beszédekot mondták:

Br. Eötvös Loránd, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke:

TISZTELT ÜNNEPLŐ GYULEKEZET!

Környezőitől, atyján kívül, meg nem értve, magából és magának alkotta meg Bolyai János a geometriának azt az új világát, a melynek mélységeiben ő s később az ő nyomdokán haladók gazdag kincseket tártak föl a tudománynak.

Elismerésre, jutalomra e hazában nem számíthatott. Nem látta ő, csak elképzelni tudta azt a, szebb világót, a melyben őt megérteni tudó emberek is élnek, talán ott valahol túl a hegyek határán, ott, a hol a göttingai szellemóriás lakik, kiről neki atyja, mint ifjúkori barátjáról, oly szívesen beszélt. Ennek az akkor még tőlünk oly távolraeső és idegen tudományos világnak írta, ennek elismerésében bízva adta ki Bolyai azt a művét melylyel magának s magyar nevével magyar nemzetének, el nem évülő dicsőséget szerzett.

Nekünk, a kik ma, száz évvel az ő születése után, itt összegyűltünk, már jobb a sorsunk. Hazánk azóta a tudományos világnak egy évről-évre gazdagabb termést ígérő tartománya lett. Mi gondolatainkat, mikor megszületnek, már a magunk nyelven közölhetjük velünk együtt haladó pályatársakkal, elismerésre sőt jutalomra már itthon számíthatunk. De azért valljuk be őszintén, mi is arra a távolabb, de nagyobb s el nem évülő dicsőségre törekszünk, a mely Bolyainak adatott, mert tudjuk, hogy csak az az igazi tudomány, a mely világra szól; s azért, ha igazi tudósok és — a mint kell — jó magyarok akarunk lenni, úgy a tudomány zászlóját olyan magasra kell emelnünk, hogy azt hazánk határain túl is meglássák és megadhassák neki az illő tiszteletet.

Ez a mi eszményünk, ez valósult meg Bolyai alkotásával egyszer; ilyen teljes mértékben talán egyetlenyszer.

Azért siettünk ma ide különösen mi, e hazában a matematikai tudományok művelői, hogy a nagy Bolyai dicső emlékét s vele saját eszményeink diadalát ünnepeljük.

Engem a Bolyai tudományában jártasabb társaimmal együtt, a magyar tudományos akadémia küldött ide. Nem jöttünk üres kézzel, társam a főtitkár el fogja mondani, mivel járúl az akadémia ahhoz, hogy ez a mai ünnep a jövőben is emlékezetes maradjon.

Én az egybegyülteknek üdvözetet hozok.

Nagyságos elnöklő rektor úr! Fogadja kérem szívesen ezt az üdvözetet. A közös nagy czélokra törekvő tudományos testületek kölcsönös ragaszkodásának tiszteletteljes megnyilatkozása ez, de örömujjongás is előrehaladásunk érzetében, mert látva azt, hogy hazánkban immár a Királyhágón innen és a Királyhágón túl is nagyrabecsülik és serényen művelik a tudományt, reményelni kezdjük, hogy a tudományos világban lehet még, lesz még valamikor egy nagy Magyarország!

Dr. Szily Kálmán, a Magyar Tud. Akadémia főtitkára kapcsolatosan a következő jelentést tette:

Bolyai János születése századik évfordulójának ünnepléséhez a Magyar Tudományos Akadémia azon határozatával járul hozzá, hogy a halhatatlan tudósnak, valamint az ő mélyen gondolkozó atyjának és a tudományban mesterének emlékezetére, első ízben 1905-ben és azután minden ötödik évben a decemberi összes ülésén, a megelőző öt évben bárhol és bármely nyelven megjelent legkiválóbb matematikai vizsgálat szerzőjét, tekintetbe véve az illetőnek előbbi tudományos működését is, 10,000 korona »Bolyai-jutalom«-mal és éremmel tünteti ki. Az érem egyik oldalát a M. Tud. Akadémia és Budapest képe, másik oldalát magyar felírat díszíti.

Ha meghalt fró munkája ítéltetik legjobbnak, az elhunyt örököseinek adatik ki a jutalom.

A jutalom odaítélése évében a M. Tud. Akadémia III. osztálya legkésőbb márciusi üléséből, két belső és két külső tagból álló bizottságot választ,

BEVEZETÉS.

I. A KONGRESSZUS LÉTREJÖTTÉNEK TÖRTÉNETE.

A világháború és az utána következő, államokat átalakító nehéz idők országunkat megcsönkítették, gazdasági erőinket megcsappantották s előrehaladásunk ütemét minden téren nemcsak alábbszállították, hanem szükséges továbbfejlődésének lehetőségét több tekintetben egyenesen kétségessé tették. Biztos sikerű kivezető utat ebből a sorsdöntő helyzetből csak megmaradt anyagi és szellemi javaink tervszerű felhasználásától és attól a minden országban sokszorosan megerősített tapasztalattól remélhetünk, mely a természettudományoktól és a velük kapcsolatos orvosi, műszaki és mezőgazdasági tudományok tervszerű fejlesztésétől és vívmányainak okszerű felhasználásától várja a hathatós segítséget.

Ennek biztosítása céljából a *Kormányzó úr Ö Főméltósága dr. gróf Klebelsberg Kuno* vallás- és közoktatásügyi miniszterhez az alábbi legfelsőbb kéziratot intézte:

Kedves dr. gróf Klebelsberg!

Az országnak nemzeti szerencsétlenségeink következtében megfogyatkozott erejét a tudás hatalmával kell meghatványoznunk. Ez csak az évek hosszabb sorára tervszerűen megállapított rendszeres tudománypolitikai program alapján lehetséges. Súlyos helyzetünkben kétszeres figyelmet érdemelnek a természet- és műszaki tudományok, melyeknek gyakorlati vonatkozásai közvetlen erősítik a nemzetet a létéért való kemény küzdelmében.

E végből oly tudományos kongresszus összehívását tartom szükségesnek, amely mérlegelve hazánkban úgy az általános természettudományoknak, mint a műszaki, mezőgazdasági és orvosi tudományoknak helyzetét, javaslatot tesz a bajok orvoslására, a hiányok pótlására és a szükséges új szervezésekre.

A természet- és műszaki tudományok országos kongresszusát ennél fogva folyó év őszére összehívom és az e részben szükséges intézkedések megtételével Önt megbízom.

Kelt Budapesten, 1925. évi február hó 25. napján.

Gróf Klebelsberg Kuno s. k.

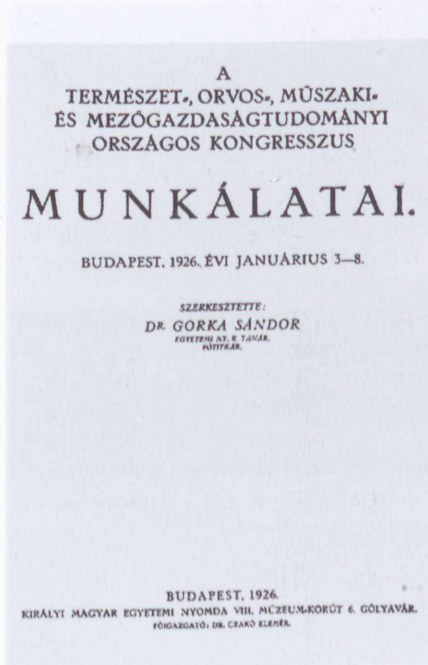
Horthy s. k.

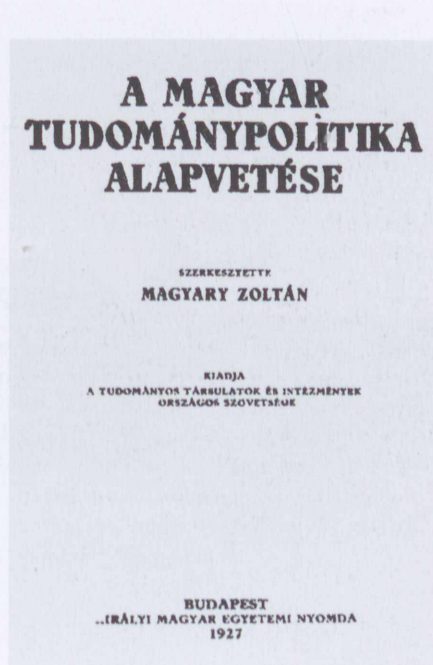
Klebelsberg Kuno

Magyary Zoltán

Az 1926-os Országos Tudományos Kongresszus kiadványa

A magyar tudománypolitika alapvetését tartalmazó mű

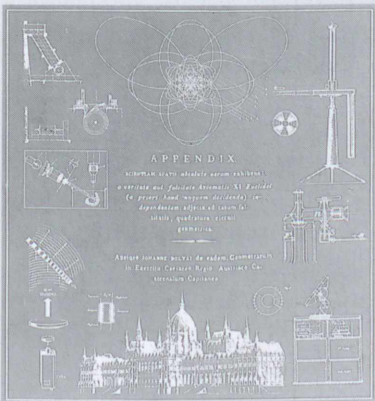

*Az 1992-es Tudóstalálkozón Lábos Elemér előadását hallgatják
balról: Hámori József, Szentágothai János, Vizi E. Szilveszter, Teller Ede és mások*

*A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem,
Gábor Dénes, Oláh György és további világhírességek Alma Matere*

MAGYAROK SZEREPE A VILÁG TERMÉSZET-
TUDOMÁNYOS ÉS MŰSZAKI HALADÁSÁBAN
TUDOMÁNYOS TALÁLKOZÓ 1986
ELŐADÁSOK KIVONATAI
I.

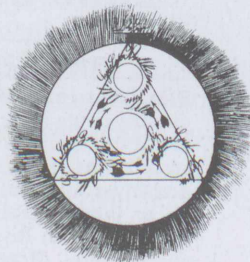

MVSZ · MTA · BME · MTESZ
KÖZÖS RENDEZÉSÉBEN

*Az 1986-os magyar tudós világtalálkozó
konferencia kiadványának címlapja*

A SIKERES
MAGYARORSZÁGÉRT
Millecentenáriumi Tudóstalálkozó

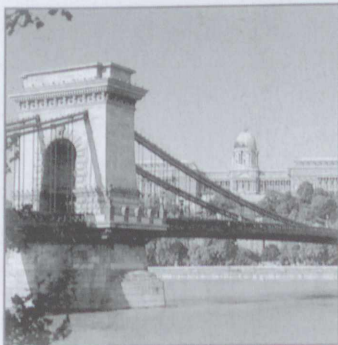
SZERKESZTETTE: NAGY FERENC

Műszaki és Természettudományi
Egyesületek Szövetsége
Budapest 1997

*A Millecentenáriumi Tudóstalálkozó
konferencia kiadványának címlapja*

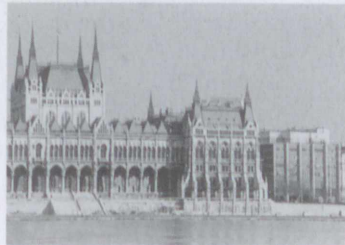
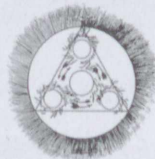
World Conference on Science
26 June – 1 July 1999, Budapest, Hungary

Hungarian Preparatory Committee
June 1999, Budapest

*Az első Tudomány Világkonferenciája
programfüzetének címlapja*

TUDÓSTALÁLKOZÓ-2000
PROGRAM

Budapest,
2000. május 22–23.
MTESZ

*A milleniumi Magyar Tudóstalálkozó
programfüzetének címlapja*

A világ magyar tudósai 2000-ben ismét találkoznak

MUNKATÁRSUNKTÓL

Bolyai János születésnapja a tudomány napja legyen, és ország-szerte ünnepeljék meg! Alapítson a kormány és a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai-díjat az interdiszciplináris kutatások területén kiváló tudósok elismerésére! Hozzák létre a magyar tudósok panteonját. Emlékhelyek, utcák, szobrok hirdessék az alkotó magyar géniuszt! – olvasható a millicentenáriumi tudóstalálkozó zárónyilatkozatában. A tegnap este befejezett konferencia azt a javaslatot is elfogadta, hogy négy év múlva, 2000-ben újabb tudóstalálkozót szervezzenek.

Solymosi Frigyes, a József Attila Tudományegyetem pro-

fesszora délelőtti előadásában a magasan kvalifikált oktatói-kutatói réteg méltatlan helyzetéről beszélt. Emlékeztetett a nyolc szegedi Széchenyi-díjas akadémikus javaslatára, amely szerint a privatizációs bevételek egy részét a tudomány támogatására kellene fordítani. A miniszterelnökhöz írott januári levelükre azóta sem érkezett válasz. A szegedi professor szerint a tudomány és a műszaki fejlesztés érdekeinek képviselésére mielőbb létre kell hozni egy államtitkári posztot. Vizi E. Szilveszter az MTA Kisérleti Orvostudományi Kutatóintézetének vezetője is tudománybát politikát sürgetett, amely megállítja a kiemelkedő kutatók külföldre áramlását.

ALKOTÓ SZÖVETSÉG A XXI. SZÁZAD SIKERES MAGYARORSZÁGÁÉRT

Tudóstalálkozóink sorában a XX. század méltó zárása, s egyben nyitás a XXI. századi sikeres folytatás felé a Tudóstalálkozó-2000. A konferencia kiadványát *Oláh György* professzor májusi látogatására jelentetjük meg, melyből kitűnik majd, hogy a rendezvény mennyire a kor szavát megértő, és egy hullámhosszon gondolkodó tudósok és politikusok alkotó műhelyét adta. Itt Oláh professzor video-üzenetét, valamint *Orbán Viktor* miniszter előadásának bevezető és befejező részét bocsátjuk előre, aki a Nobel-díjas *Gábor Dénes* gondolatával indított a jövő felé, és beszédét a Nobel-díjas *Szent-Györgyi Albert* szavaival fejezte be.

* * *

Oláh György Nobel-díjas professzor video-üzenete

Szívélyesen üdvözlöm a Magyar Tudóstalálkozó résztvevőit. Sajnálom, hogy nem tudok személyesen együtt lenni magukkal, de így a távolból legjobb üdvözleteimet küldöm. Azt hiszem, hogy a tanácskozás időszerű és nagyon fontos vitákat fog eredményezni. A találkozó címe: Tudóstalálkozó-2000, ez a tudás – tudomány névre vezetődik vissza. Tulajdonképpen a latin *scientia* – a tudás –, amit valamennyien igyekszünk valamilyen formában követni. A tudomány általánosságban nem más, mint az emberiség törekvése a megértésre, a tudásra. Én természettudós vagyok és ezért az én nézetem tulajdonképpen a természettudományok nézete. De sok más terület – a szociológia, a gazdasági tudományok és mások – rendkívül fontos területek, ahol kollégáim a tudomány metódusait alkalmazzák problémák megoldására.

A tudás, amit igyekszünk elérni – legalábbis a természettudományokban – kutatáson, megfigyelésen alapszik, mert ez az első lépés, amit megteszünk. Igyekszünk megfigyelni, vagy kísérletek alapján többet megérteni, bizonyos új tudást elérni. De még fontosabb, hogy ezt a tudást, amit elértünk alkalmazni is kell az emberiség javára, és ezt valósítja meg tulajdonképpen a technológia. A kutatás és a kutatáson alapuló gyakorlati felhasználás – a technológia –, ma alapvető szerepet tölt be, rendkívül fontos a nemzetek jövőjének és fejlődésének meghatározásában.

A XIX. században a nagyhatalmak a világban gyarmatbirodalmakon alapultak, természeti kincseken és az emberiség kihasználásán. A XX. században ez folytatódott egy ideig, de egyre inkább kezdtük megtudni azt, hogy természeti kincseink kimerülhetnek és a XXI. évszázadban a

*Oláh György professzor videóüzenetét hallgatják a Tudóstalálkozó-2000 résztvevői
Balról: Orbán Viktor, Michelberger Pál, Berényi Dénes és Csoóri Sándor*

*„A XXI. század sikeres Magyarországáért”
Orbán Viktor kormányfő előadást tart a 2000. évi Tudóstalálkozó résztvevőinek.*

A Tudóstalálkozó-2000 résztvevői az MTESZ Pesti Konferencia Központjában

nemzetek ereje, jövője és megélhetési színvonala is nagy mértékben azon fog múlni, hogy mit tudunk a magunk erejéből csinálni. Ezért a tudományos kutatás és a felhasználás, a technológia legszorosabban össze vannak kötve. Én meg vagyok arról győződve, hogy Magyarország jövőjéhez nagyon nagy lendületet fog adni annak a sok jól képzett és keményen dolgozó fiatalnak a tehetsége, aki ma kezdi karrierjét. Ez egyben hozzá fog járulni ahhoz, hogy Magyarország – összekapcsolva a kutatás eredményeit a technológia fejlesztésével – nem csak az Európai Unió, de a világ fejlődésének is az élvonalában lesz, bár a tudományok számos területén rendkívül sok probléma áll előttünk, mint az orvostudományban, a gazdasági tudományokban és a szociális tudományokban is.

Én remélem, hogy az idei Magyar Tudóstalálkozó eszmecseréi sokban hozzá fognak ehhez segíteni. Még egyszer kívánok valamennyiüknek nagyon sikeres tanácskozást és remélem, hogy a legközelebbi találkozójukon személyesen is részt tudok majd venni.

* * *

Orbán Viktor miniszterelnök beszéde

Tisztelettel köszöntöm Önöket Hölgyeim és Uraim!

Csalódást kell okoznom, nem tudok megfelelni annak, amit az elnök úr mondandójának zárásaként elvárt a Magyar Köztársaság miniszterelnökétől. Vagyis, hogy azokra a kérdésekre, még hozzá nehéz kérdésekre, melyeket felsorolt, majd az én közreműködésemmel tudják Önök megtalálni a választ. Én az ellenkézőjében reménykedtem, abban, hogy a kormányzat az Önök közreműködésével találja meg az itt fölvetett kérdésekre a választ. Mégis, talán nem ok nélküli, hogy engem Önök ide meghívtak, amit ezúton is hálás szívvel köszönök. Van ugyanis valami, ahol a tudósok és az államéletet vezető hivatásosok hivatása összetalálkozik. *Napoleon* egy ihletett pillanatában azt mondta, hogy ha valakinek egy nép vezetése a dolga, annak meg kell mutatnia a jövőt. Márpedig egy kormányzatnak éppen az a feladata, hogy az adott közösség, Magyarország esetében tízmillió ember, a magyar nemzet esetében tizenöt-millió ember sokféle futó akaratát végül is valahogyan egy mederbe terelje. Egy magyar tudós pedig talán anélkül, hogy ismerte volna *Napoleon*nak ezt a gondolatát, egy másik mondatot biggyesztett e gondolat mögé és azt mondta, hogy a jövőt nem lehet előre megjósolni, de fel lehet találni. Ezt *Gábor Dénes* mondta, aki olyan tudományos eredményeket ért el, amely följogosította arra, hogy ilyeneket tanácsoljon nekünk. Ráadásul ő a szerencsésebbek közé is tartozott, hiszen valójában megtapasztalhatta, hogy a jövő fölhalálható, hiszen megérte, hogy az elgondolásai a fizika tudományának komoly alkotó elemévé nőttek ki magukat.

Nos Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Barátaim!

Akkor próbáljuk meg feltalálni a jövőt. Itt azt olvasom a fejünk fölött lebegő feliraton, hogy a XXI. század sikeres Magyarországaért. Javítsanak ki, ha tévedek, de mintha 1996-ban, amikor szintén egy tudóstalálkozó volt és a Millecentennáriumot ünnepeltük, akkor ugyanez a felirat serkentette munkára a jelenlévőket. Talán nem véletlen, hogy még mindig aktuálisnak érezzük ezt a feliratot, mert a mögöttünk hagyott esztendőök még nem voltak elegendők arra, hogy föltaláljuk a jövőt. Vagyis a XXI. század sikeres Magyarországa. Nagyon nehéz persze megragadni és föltalálni a jövőt. Én teszek erre egy kísérletet [...]

Ha továbbra is a jövőn tartjuk a szemünket, akkor talán egy olyan összefüggést is fölrajzolhatok Önöknek, amely a nemzetek erejének forrásáról szól. A XIX. és a XX. században az országok erőforrása leginkább a természeti adottságokból származott. Kinek milyen olcsón elérhető alapvető nyersanyagok álltak a rendelkezésére, majd ezekből milyen erősségű fegyvereket tudott a maga számára megalkotni. Ez volt a mögöttünk hagyott másfél évszázad erőforrása. Ha azt nézzük, hogy honnan táplálkozik majd a nemzetek ereje a XXI. században, nem elvéve az Önök kenyerét természetesen, mert Önök ehhez jobban értenek, mint én, de előttem egy olyan kép bontakozik ki, hogy nagy valószínűséggel a tudásból, a minőségi tudásból származik majd. Efelé tart a világ. Erre mindenfajta szóösszetételeket, tudásalapú társadalom, információs társadalom, alkottak meg nyugaton.

Ezért, azt hiszem nem tévedek nagyot, ha egy ilyen jövő képét vélem kibontakozni. Magyarországnak alkalmazkodnia kell ehhez a helyzethez. Ez nem kényszer, hanem egy nagy lehetőség, hiszen Magyarországnak a területe akkora, amekkora. Népessége akkora, amekkora. Nyersanyagforrásai pedig lényegében nincsenek. Természeti nyersanyagforrásai alig-alig vannak. Ezért számunkra nem kényszer az alkalmazkodás a XXI. század várható világához, hanem egy óriási lehetőség. Ha valóban az számít leginkább a XXI. században, hogy kinek mi van a fejében, ami nem független attól, hogy kinek mi van a lelkében, akkor ez nagy lehetősége tartogat Magyarország számára.

Nem véletlen, Tisztelt Hölgyeim és Uraim, hogy a Széchenyi tervként meghirdetett és elhíresült, a következő tíz-tizenöt évre szóló fejlesztési program egyik kiemelt része az éppen a kutatás-fejlesztés címet viselő fejezet. Nem akarom a nagy ívű horizontunkat lerángatni a földre, mindenfajta pőre költségvetési számokkal, de mégis engedjék meg, hogy azt mondjam, hogy minden bizonnyal a következő évben 18 milliárd forintot tudunk az ideai források mellé, még tőbbletként kutatás és fejlesztés céljára a költségvetésből az itt elhangzott célok mellé rendelni.

Leültünk egy tudományos tanácsadó testület tagjaival, eredményes munkát végeztünk az elmúlt félévben. Nekem az volt a kérésem a tudós urakhoz, hogy ne egyszerűen forrásokat kérjenek, hanem mondják meg a parlament számára, hogy a képviselők jó lelkiismerettel tud-

janak dönteni, hogy mire kellene ezek a források. És sajnos ma már nem elégséges válasz, hogy a tudományra, meg a kutatásra, meg a fejlesztésre. Mert oly sok számos hasonlóan szépen csengő, szívünkhöz közelálló célt lehet megfogalmazni. Ezért arra jutottunk, hogy nemzeti kutatási irányokat kell kijelölnünk. Ezt Önök lényegében, ezt a munkát el is végezték és öt olyan területet jelöltek meg, amelyeket nemzeti kutatási főirányokként aposztrofálhatunk. És ehhez rendeljük hozzá az idei évhez képest jövőre többletként megjelenő 18 milliárd forintot.

Én nagyon remélem, hogy jól tudjuk fölhasználni s a parlamenti képviselők kedvet kapnak ahhoz, hogy a következő esztendőben ennek az összegnek a növelését hasonló ütemben folytassák, mint ahogyan azt a 99-es évhez képest 2000-ben majd megteszik. Nos engedjék meg, hogy én többet ne, több, nagyobb, hosszabb sétát ne is tegyek az Önök területén.

Ezek azok a fő vonalak, amelyek mentén a kormány gondolkodik. Mi Önöktől szeretnénk kérni, hogy ezeket a kereteket, amelyekről én most beszéltem, segítsenek tartalommal kitölteni. A magyar kormány részéről annyit szeretnék még végezetül Önöknek mondani, hogy meggyőződésem szerint Magyarországnak szüksége van Önökre. Mi, a kormány részéről igyekszünk megteremteni annak lehetőségét, hogy idehaza értékesítsék a tudásukat. Hogy megélhetési gondok, közöny, vagy bürokratikus rosszindulat ne söpörhesse félre az Önök fejében meglévő tudást, s az abban rejlő lehetőségeket. Cserébe azt szeretném kérni, hogy ott és amikor lehet, akkor próbálják meg hazájuk, Magyarország javára kamatoztatni a tudásukat és tehetségüket. És azoktól, akiknek pedig két hazát adott a sors, azt szeretném kérni, hogy a saját környezetükben öregbítsék Magyarország jó hírnevét, segítsenek nekünk abban, hogy olyan emelkedő nemzet legyünk, amelyről mindenhol a külvilágban azt gondolják, hogy nemcsak Magyarországot, hanem az egész művelt világot gyarapítja.

Mondandómat Szent-Györgyi Albert idézetével szeretném zárni, aki megüzente nekünk, hogy mit kell tennünk a jövőben, én legalábbis hiszem hogy ezek a sorok eligazítást adnak a jövőre nézvést. Így írt: *„Én a legbékésebb ember vagyok. Mégis szeretném, hogyha Magyarország az egész világot meghódítaná. Az ország határait nem lehet bővíteni politikailag anélkül, hogy az ember másokat el ne tiporna vagy meg ne bántana. A szellemi életben azonban mindenki olyan nagy lehet, olyan nagyra fejlődhet, amennyit az esze elbír. Én ebben az értelemben kívánom, hogy Magyarország tartozzék a legnagyobb országok közé.”*

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Azt ajánlom Önöknek, mi se kívánjunk ennél kevesebbet. Köszönöm megtisztelő figyelmüket.

A MAGYAR TUDOMÁNY NAPJA ÉS A TUDOMÁNY VILÁGNAPJA

A magyar tudósok 1996-ban tartott világtalálkozójának záródokumentumában javasoltuk a kormánzatnak, hogy *állítsa tevékenységének tengelyébe a magyar nép tudását, ennek gyarapítását, hasznosítását, anyagi és erkölcsi megbecsülését*. A jelképteremtő gesztusok sorában első helyre a *Tudomány Napjának* kezdeményezését tettük. E kezdeményezés nyomán a kormány 1997-ben *november 3-át a Magyar Tudomány Napjává nyilvánította*.

Ez a nap kétszeres ünnepnap a magyar tudományban, amelyben két szellemóriás, *Bolyai és Széchenyi* szelleme találkozott. *Mindketten a jövő tudásközpontú társadalmának kiemelkedő úttörői*.

A múlt elesett hatalmunkból, a jövődönék urai vagyunk – intett *Széchenyi István*, és messze előremutatóan ebben fogalmazta meg jövőnk fő fejlesztési forrását: *„A tudományos emberfő mennyisége a’ nemzet igazi hatalma. Ezek Statistikája az ország legérdekesebb – leginteressánsabb – része. Nem termékeny lapány, hegyek, ásványok, éghajlat ’s a’ t. teszük a’ közérőt, hanem az ész, mely azokat józanon használni tudja. Igazibb suly ’s erő az emberi agyvelőnél nincs. Ennek több vagy kevesebb léte a’ nemzetnek több vagy kevesebb szerencséje.”* „’S eként minden kifejlődés, előmenetel, erő, érték és szerencsének legmélyebb sarkalata a’ kiművelt emberfő.”

Bolyai János pedig, aki szolgálati éveiben hadseregének legjobb kardforgatói közé tartozott, végiggondolva az „aki kardot ragad, kard által vész el” tanulságát, így üzent: *„Elég az végre: hogy már ma mind a nemes, dicső magyar nemzet, mind pedig családom-beliék, csak avval vannak: mit ön-éremök által képesek maguknak meg-szerezni, kivívni, még pedig, minthogy alkalmasint el-tölt e régi féle hősi dicsőség mezejinek nyitva-állása, s a körülmények egészen meg-változtak, nem is lévén többé ön-álló nemzet a magyar, már most nem durva erővel, hanem műveltséggel kell igyekeznünk ki-tűnni, s lehet nem csak elérnünk: hanem el is hagynunk más már rég-óta messze előre rugaszkodott nemzeteket, azoknak dicső példát adván...”*

A legnagyobb magyarként tiszteljük Széchenyit. Legnagyobb tudósunkként tiszteljük Bolyait. Másban volt nagy az egyik, és másban a másik. Széchenyi két lábbal a földön járó gyakorlatiassággal szolgálta a hazát, legyen szó lovakról, gőzhajózásról, folyamszabályozásról, vasúti közlekedésről, a Lánchídról, vagy az Akadémia megalapításáról. Bolyai merész gondolati szárnyalásával az égbe tört és a kozmikus kreativitásig emelkedett, hogy azzal gazdagodva térjen vissza és gazdagítsa szülőhazáját és az egész emberiséget. A tudásalapú társadalmat építve kettőjükre együtt van szükségünk, egyre inkább szükségünk. Ezért kezdeményezte a Bolyai János Alapítvány e jeles napnak törvényi szintre emelését.

Az 1823. november 3-i világhírű levél az őrkező kezében. Balról: Kiss Elemér, Pavlics Ferenc, Jancsó Gabriella, Ambrus Hedvig, Nagy Ferenc és Somody Imre

A Magyar Tudomány Napját 1997. november 3-án első ízben a Magyar Tudományos Akadémia palotájában ünnepeltük meg

II. rész JOGSZABÁLYOK

A Kormány rendeletei

**A Kormány
55/1997. (IV. 3.) Korm.
rendelete
a Magyar Tudomány Napjáról**

1. §

A Magyar Köztársaság Kormánya a tudománynak a társadalomban betöltött szerepét kiemelkedően fontosnak tartja, és elő kívánja segíteni a közgondolkodásban a tudásközpontú értékrend kialakítását. Elismerésre méltónak tartja a tudomány művelése és fejlesztése érdekében végzett tevékenységet, és ezért november 3-át a Magyar Tudomány Napjává nyilvánítja.

2. §

Ez a rendelet a kihirdetését követő 15. napon lép hatályba.

Horn Gyula s. k.,
miniszterelnök

XLV. TÖRVÉNYCIKK

Széchenyi István gróf, a legnagyobb magyar emlékének törvénybe iktatásáról. (1)

(Kihirdetett az Országos Törvénytárnak 1925. évi december hó 29-én kiadott 19. számában.)

A magyar nemzet századik évfordulóját ünnepelve annak az eseménynek, hogy Széchenyi István gróf a pozsonyi országgyűlésen közéleti munkásságát megkezdte és 1825. november 3-án példát adó nagy tettével lehetővé tette a Magyar Tudományos Akadémia megalapítását, a nemzetgyűlés elhatározta:

1. §. (2) Széchenyi István gróf közéleti munkásságával, melyet alko-

(1) A törvényjavaslatot a miniszterelnök 1925. okt. 27-én nyújtotta be 956. sz. a. — A nemzetgyűlési közjogi bizottság jelentése: 1925. okt. 30. 961. sz. a. Nemzetgyűlési tárgyalás: 1925. nov. 4. a 460. ülésben; harmadszori olvasás: 1925. nov. 5. 461. ülésben.

A címbe «a legnagyobb magyar» megjelölést 460. ülésében Östör József indítványára a nemzetgyűlés plénuma vette fel.

(2) (M. i.) Száz évvel ezelőtt, a hosszú szünet után Pozsonyba 1825. szeptember 11-re összehívott országgyűlésen indult meg Magyarország újjáalakításának nagy munkája.

A reformkor szak elején kezdte meg fáradságtalan tevékenységét Széchenyi István gróf, aki azután nemzetünk érdekében oly sok ténnyel alkotott.

Amikor Széchenyi István gróf elhunyt, alkotmányunk fel volt függesztve és így a törvényhozás nem foglalkozhatott az ő emlékének megőrkítésével; a társadalom megnyilatkozása azonban a gyászban kétség nélkül méltó volt a magyar nemzethez és a legnagyobb magyarhoz: utóbb közadakozásból szobra is felállítottatott, de szintén nem törvény rendelése alapján.

Most, amikor száz év telt el Széchenyi István gróf közéleti tevékenységének megkezdése óta, elérkezett az alkalom arra, hogy azzal a férfival szemben, akit a nemzet már régen a legnagyobb magyar nevére méltónak talál, a törvényhozás is ünnepélyesen kifejezze hálóját azáltal, hogy emlékét törvénybe iktatja.

(Nö.) Midőn a magyar nemzet törvényhozói testülete a nemzet elismerésének, hálójának zászlaját hajtja meg legnagyobb fia, gróf Széchenyi István emléke előtt, lehetetlen szó nélkül elsiklani ama nagy alkotások előtt, amelyek gróf Széchenyi István nevéhez fűződnek. Neve, megjelenése mérföldkövet jelent Magyarország gazdasági, kulturális és politikai fejlődése terén. Mint egy hatalmas üstökös a sötét égbolton, úgy jelent meg a nagy tespedés, gazdasági pangás, kulturális elmaradottság korában Hazánk politikai horizontján, megjelenésével új irányt adva, teljes átalakulást idézve elő gazdasági, szociális és kulturális téren, hatalmas genijének törhetetlen akaraterejével mutatva meg nemzete számára az egyedül helyes, egyedül igaz és egyedül célravezető utat. Beszédeiben, örökbeesü mondataiban élesen ostorozta nemzetének hibáit, a főúri rendnek, melyhez tartozott a nemzettel szembeni mulasztásait, de egyúttal lelkesedéssel mutatott rá annak erőire, ama hatalmas szunnyadó erőre, amely a magyar nemzetben rejlik s amelynek kellő módon való érvényre juttatása fáját a nemzetek legelsőinek sorába juttatandja.

Soha még embernek munkája, eszméinek hirdetése és megvalósítása során annyi és oly nagy nehézséggel, sok akadállyal megküzdnie nem kellett, mint neki. A nemzeti érzés háttérbe szorítása, az általános gazdasági pangás, a szociális érzés hiánya, a nemzeti öntudat elsenyvedése, a nemzeti kultúra hanyatlása, a legteljesebb érdektelenség a közügyek iránt jellemezték a kort, melyben korszakalkotó munkáját megkezdte, melyekhez gádó akadály gyanánt járult kortársai részéről egyrészt a meg nem értés, másrészt pedig az előítélet és önzés, a legnagyobb fokú ellenzése formájában minden reformnak. Az akadályok azonban csak fokozták munkaerejét, a kortársak ellenkezése munkakedvét. Egymásután jelennek meg hatalmas szellemi alkotásai, a «Hitel», a «Világ», a «Stádium», amelyek kimeríthetetlen kincsesházai lesznek mindenkori az újabb generációknak úgy politikai, mint gazdasági, mind pedig kulturális téren, majd a «Kelet népe», mely örökbecsű kátéja a nemzeti öntudatnak, a magyar nemzet értékes faji sajátosságainak, erőnyeinek, s az abban rejlő elpusztíthatatlan nemzeti erőnek.

Gróf Széchenyi István egyike azon keveseknek, akiknek megadatott az az Isteni Gondviseléstől, hogy szavai nemesak a pusztában elhangzott szavak maradtak, hogy eszméi megvalósultak. testet öltöttek, s míg burzditó beszédei nyomán ellenállhatatlan erővel kezdődött meg a magyar nemzeti kultúra renaissance-a, tettei, alkotásai a magyar gazdasági élet újrakedését eredményezték.

Ha nem tett volna mást, 1825. évi november hó 3-án, a Magyar Tudományos Akadémia megalapításával már érélen maradandó emléket alkotott magának. Ő azonban ennél sokkal többet tett nemzete javára. Alig van tere a tudománynak, a gazdasági életnek, amelyen kezdeményező lépést, örökke maradandó alkotást nem létesített volna. Ha kitekintünk a törvényhozás gótíves palotájának ablakán, szemünkbe ölik korának egyik legmerészebb, leggeniálisabb alkotása, melynek célja a két város

úsainak nagy sora hirdet, a nemzet haláját teljes mértékben kiérdemelte.

2. §. ⁽³⁾ Nevének el nem multható emlékezetét törvénybe iktatja.

összekapcsolása révén azok fejlődését előmozdítani, Budapestet az ország kulturális központjává tenni. Ezzel kapcsolatban veti fel a budai Alagút tervét is, melynek megvalósítása céljából nagy propagandát fejt ki. A Duna szöke vizén tovasikló gőzösök létüket ugyancsak a nagy kezdeményezőnek köszönhetik, megalapítója lévén a dunai hajózásnak. S tovább haladva a Duna folyása mentén, találkoztunk geniejének másik nagy alkotásával, a Vaskapu szabályozásával, amely megnyitotta a vízforgalmat Magyarország és a dunai államok között. Múltán sorakoznak ezek mellé a Tiszaszabályozás nagyszabású munkálatai, melyek gátak közé szorítják a szöke Tisza rakoncátlan labjait, hatalmas területeket mentve meg a mezőgazdasági kultúra számára. A magyar közlekedési politikának hatalmas lökést adott a «Javaslat a magyar közlekedési ügyek rendezéséről» cím alatt megjelent reformtervezete, melynek célja az országnak hatalmas vasúti, vízi és országúthálózattal a világközlekedésbe való beillesztése volt. Budapest központtal s amely még az ország ama társadalmi rétegeire is mely hatást gyakorolt, akik egyébként Széchenyi működését kétkedéssel fogadták, sőt ellene állást foglaltak.

A gazdasági élet fellendítése céljából megalapította az «Állattenyésztő társaságot»-ot, amelynek célja kezdetben a loversenyeknek Hazánkban való meghonosítása, majd ezzel kapcsolatban a lótenyésztés fejlesztése, végül pedig a gazdasági élet minden terére kiterjedő reformok létesítése, s amely később «Honi» azaz «Hazai Gazdasági Egyesület» nevet nyert. Meggyőző érvelésű beszédeiben a társulást, a szövetekezést hirdeti, mint a gazdasági megerősödés egyik leghatásosabb eszközt, alapfelteletét.

A Tudományos Akadémia mellett legszebb kulturális alapítása volt a «Casino», melynek célja nemcsak az volt, hogy egy szellemi központot létesítsen a magyar úri társadalomnak egy társaságba. Körbe tömörítésével, hanem, hogy azt beszédeiben, gondolkozásában és érzésében magyarrá is tegye.

Nagy tudását, széleskörű ismereteit, európai műveltségét hosszú külföldi tartózkodása alatt szerezte Széchenyi István, s nagysága épp abban mutatkozik, hogy nemzetéhez, annak kulturális elmaradottsága, szegénysége, a nemzeti sajátosságokból való kivetkőzése dacára is lelkiének minden erejével, szívének teljes melegével ragaszkodik, profétai ihlettséggel hirdetve minden munkájában nemzetének hivatottságát az európai kultúrnépnek sorában. Soha még államférfi nem nyilatkozott oly lelkesedéssel nemzetének hivatottságáról, fájának jellegzetes nemzeti sajátosságairól, mint Széchenyi a «Kelet népe» következő soraiiban: «A magyar népnek, mint én fogom fel. — s ha nem táplálna gyermekkoromtól fogva ezen remény s ezen remény nem emelkedett volna férfúi koromban éltm legelhatározóbb pontján eldönthetetlen szent hitté, a nyilvános élet mezéjére fel soha nem lépek — a magyar népnek nincs esekélyebb hivatása, mint képviselni — Európában egyedüli heterogén sarjadék — ázsiai bölcsőjében rejtőző, eddigelé sehol ki nem fejtett, sehol érettségre nem virult sajátosságait: sajátosságait egy törzsök fajnak, mely jöllehet mindent maga előtt ledöntő dagályként már több ízben gyászba horitá földgolyóunk legkiképzettebb részeit s fel-felhősülésében, mint Isten ostroma mindenütt vérel járt, bizonyosan annyi különösét s erejénél fogva bizonyosan annyi jót és nemest rejt magában, mint az emberi nemnek akármely lelkes és erős családja, csakhogy, mint azoknál, úgy ennél is, külön sajátosági árnyéklatokban, a korlátlan töznek nemes hévre, a vad erőnek bajnoki szilórságra, a romboló ittasságnak nagylelkűsége kell tisztulni, fölemelkedni». S nemcsak szóval tett hitvallást eme meggyőződése mellett, de minden eszekeletével azon volt, hogy fájának ezen jellegzetes sajátosságait öbren tartsa, nemesse, erősítse, s hogy kortársainak figyelmét, érdeklődését, szeretetét ezek irányában felkeltse. Ebben rejlik Széchenyi igazi nagysága, amely őt a legnagyobb reformátor elnevezés mellett a «legnagyobb magyar»-rá is teszi.

Tragikus halálának ideje nem volt alkalmas arra, hogy emléke a nemzet haláljánál megnyilatkozása gyanánt törvénybe iktattassék, a gyász azonban, mely váratlan halálhíre nyomán eltöltötte minden magyar szívet, méltó volt az ő nagy emlékéhez.

Száz esztendeje annak, hogy a Legnagyobb Magyar közéleti tevékenységét megkezdette: soha nem volt oly alkalom, hogy a nemzet halája legnagyobb fiával szemben megnyilvánuljon, mint ma, amidőn a történelem részrehajlatlan távlatából nézve állapíthatjuk meg az ő lelki nagyságát, eszméinek, tanításainak igazságát, ama soha el nem hervadó érdemeket, amelyeket hazánk kulturális, gazdasági és politikai rekonstrukciója érdekében szerzett, s amidőn osztály- és pártkülönbség nélkül ismerjük el, hogy nemzetünk nagyvá tételének egyedüli útja az, amelyet ő jelölt meg és egész életén át hirdetett.

(3) E §-t a nemzetgyűlés 460. ülésében Östör József indítványozta szöveggel fogadta el.

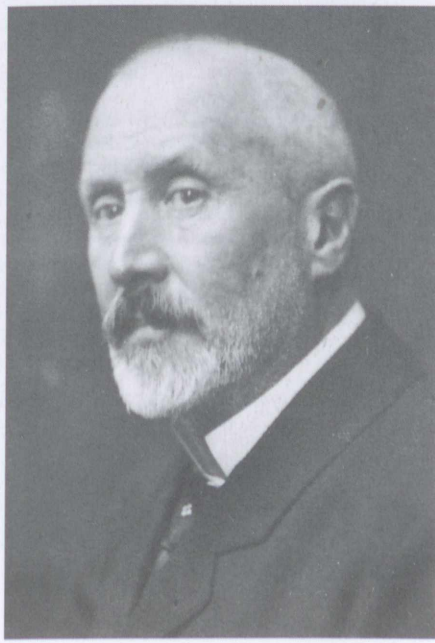
*Teleki József gróf,
Akadémiánk első elnöke*

*Széchenyi István gróf,
Akadémiánk első társelnöke*

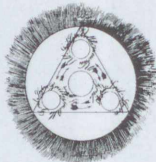

*Eötvös József báró,
a kiegyezés Akadémiájának elnöke*

*Eötvös Loránd báró,
a századforduló Akadémiájának elnöke*

L: Halmai Péter,
Elnökség

1999. 9. 28. Mgy

JOHN BOLYAI FOUNDATION • BOLYAI JÁNOS ALAPÍTVÁNY • ФОНД ИМ. ЯНОША БОЯИ
JOHANN BOLYAI STIFTUNG • FUNDAȚIA IANOȘ BOLYAI • FONDATION DE JEAN BOLYAI

Dr. Michelberger Pál
elnök úr részére

MTESZ

Budapest V.,
Kossuth L. tér 6-8.

Tisztelt Elnök Úr!
Kedves Pál!

Ezúton szeretnénk kérni támogatásod a Magyar Tudomány Napjának törvénybeiktatásához. Korábbi összefogásunk eredményeként 1997-ben már megszületett erről egy kormányrendelet. De a jogszabályból hiányzik, hogy a sok lehetséges közül miért épp november 3. lett a Magyar Tudomány Napja.

Két egymást kiegészítő szellemóriás két kiemelkedő tette találkozik e jeles napban. *Bolyai János* 1823. november 3-án írta Temesvárról: „semiből egy új más világot teremtettem”. Ez a nap Bolyai világhírű alkotásának, s vele a *világraszóló magyar tudományok születésnapja*. De egyben a *Magyar Tudományos Akadémia születésnapja* is. Ugyanis *Széchenyi István*, a legnagyobb magyar 1825. november 3-án tette meg a pozsonyi országgyűlésen nevezetes felajánlását. Meggyőződésünk, hogy a Magyar Tudomány Napjáról a Széchenyi és Bolyai szellemét átfogó törvény teszi fel az i-ré a pontot.

A magában is kiemelkedő jelentőségű ügynek számunkra külön nyomatékot ad, hogy a gondolat eredete felejthetetlen emlékü akadémiái elnökünk s egyben Alapítványunk alapító elnöke, Szentágothai János nevéhez fűződik. Ezért határoztunk úgy Alapítványunk legutóbbi, az öt éve elhunyt elnökünk emlékének szentelt ülésen, hogy kezdeményezzük a törvényi rendezést. Ennek sikeréhez kérjük Intézményetek és Személyed erkölcsi támogatását, hogy a nemes kezdeményezést közösen vigyük végig.

Az összefogás eredményeként remélhetőleg mielőbb megszületik a javasolt törvény, amellyel közvetve Szentágothai Jánosnak is méltó emléket állíthatunk.

Budapest, 1999. szeptember 27.

Szívélyes üdvözléttel:

Dr. Halász Béla
kuratóriumi elnök

Budapest P. O. B. 12. H-1428 • Múzeum u. 17. H-1088 • telefax: (36-1) 338-2414 • email: csongor@mtesz.hu

Dr. Halász Béla
kuratóriumi elnök úr részére
Bolyai János Alapítvány

Budapest

Tisztelt Elnök Úr!
Kedves Béla!

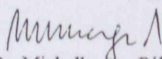
Nagy örömmel vettem kézhez a Magyar Tudomány Napja törvénybe iktatását kezdeményező, és annak támogatását kérő leveled. A Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségének Elnöksége októberi ülésén a kezdeményezést egyhangúan támogatta, egyben felhatalmazott ezen nagyfontosságú ügyben a támogató, együttműködő részvételre.

A modern természettudományi és mérnöki munkában alapvető szerepet játszik a matematika, amelynek Bolyai János világhírű szimbóluma. Szövetségünk matematikusokat tömörítő tagegyesülete, a Bolyai János Matematikai Társulat is az ő nevét viseli. Személy szerint is egyetérték azzal, hogy a jeles november 3-i Magyar Tudomány Napja eszmeiségében találkozik a két szellemóriás, Széchenyi és Bolyai szelleme és kívánatos, hogy ez törvényi szinten is elismerést kapjon.

Miután Alapítványotok és Szövetségünk összefogása vezetett a Magyar Tudomány Napjáról hozott kormányrendeletre, természetes, hogy a magasabb szintre emelés kezdeményezésében is partnereitek vagyunk. Az MTESZ Elnöksége nevében fogadd tehát támogató együttműködésünket a Magyar Tudomány Napja törvénybe iktatásának mielőbbi megvalósulásához.

Budapest, 1999. október 8.

Üdvözlettel:

Dr. Michelberger Pál
elnök

Cím (Address):
H-1055 Budapest
V. Kossuth Lajos tér 6-8.

Levél cím (Mailing address):
H-1372 Budapest
P.O. Box 451
ABN-AMRO 10200830-32310360
Adószám: 19816140-241

Tel.: +36 1 353 1872
+36 1 353 2808
+36 1 353 3585
Fax/üzenet: +36 1 353 0317
E-mail: mtesz@mtesz.hu

Iktatószám: 3371 /1999
Referens: Zólyom Orsolya

**Dr. Halász Béla egyetemi tanár, akadémikus
a Bolyai János Alapítvány Kuratóriumának elnöke részére**

Budapest

*Tisztelt Elnök Úr!
Kedves Béla!*

Örömmel vettem kézhez szíves megkeresésedet, amelyben a Magyar Orvostudományi Társaságok és Egyesületek Szövetsége (MOTESZ) által is oly fontosnak tartott Magyar Tudomány Napja törvénybeiktatásának kezdeményezéséről és annak támogatásáról szólsz.

Teljes mértékben azonosulni tud Elnökségünk azon nézetével, hogy két szellemóriás tettei kötődnek a jeles november 3-ai dátumhoz. Egyetértésünk megerősítéséhez szavaidat idézném, miszerint „felejthetetlen emlékű akadémiai elnökünk, Szentágotthai János” neve is e naphoz kötődik.

Immár több éve aktívan működünk közre a Magyar Tudomány Napja programjainak szervezésében, szövetségünk tevékenységében -már nevéből fakadóan is- elsőrendű fontosságot kap a tudomány képviselője.

Kérésedre tehát a MOTESZ Elnöksége nevében fogadd támogatásunkat a Magyar Tudomány Napja törvénybeiktatását célzó kezdeményezéshez és készségünket a további együttműködésre.

Budapest, 1999. október 6.

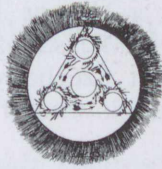
Szívélyes üdvözzel:

Dr. Ihász Mihály
a MOTESZ elnöke

1999 OKT 06.

POSTÁZVA

JOHN BOLYAI FOUNDATION • BOLYAI JÁNOS ALAPÍTVÁNY • ФОНД ИМ. ЯНОША БОЯИ
JOHANN BOLYAI STIFTUNG • FUNDAȚIA IANOȘ BOLYAI • FONDATION DE JEAN BOLYAI

Törvényjavaslat a Magyar Tudomány Napjáról

Az Országgyűlés attól a felismeréstől vezetve, hogy a jövő társadalma a tudásközpontú világtársadalom, s ebben a kiművelt emberfők sokasága a legfőbb nemzeti vagyon, a tudománynak a társadalomban betöltött szerepét kiemelkedően fontosnak, a tudomány művelése és fejlesztése érdekében végzett tevékenységet elismerése méltónak tartja, és elő kívánja segíteni a tudásközpontú értékrend kialakítását a közgondolkodásban. Ezért a következő törvényt alkotja:

1.§. Az Országgyűlés *november 3-át* – azt a napot, amelyen Bolyai János 1823. november 3-án Temesvárról írt levelében a kétezer esztendő tudományos probléma megoldását bejelentette, és nagy tettevel példaadóan járult hozzá a világra szóló magyar tudomány megalapozásához, továbbá amely napon Széchenyi István a pozsonyi országgyűlésen közéleti munkásságát megkezdte és 1825. november 3-án példaadó nagy tettevel lehetővé tette a Magyar Tudományos Akadémia megalapítását – *a Magyar Tudomány Napjává nyilvánítja.*

2.§. Ezen törvény kihirdetésével lép hatályba.

Az áttekintett tudománytörténeti tények és jogtörténeti dokumentumok reméljük elégségesek a Magyar Tudomány Napja törvénybeiktatására vonatkozó javaslat indoklásához.

1. A tudománytörténetben Széchenyi és Bolyai öröksége kölcsönösen kiegészítik egymást. November 3-a kettős ünnep, egyszerre Bolyai és Széchenyi napja.

2. A két történelmi jelentőségű november 3-a közül az egyik már 1925-ben jogszabályi megörökítést kapott, mégpedig törvényi szinten. A jogalkotás a folytatáshoz is mintát adott. Példás az a gyorsaság is, ahogy a *Bethlen István* miniszterelnök által előterjesztett javaslat törvénnyé változott. Még arra is kiterjedt a törvényhozás figyelve, hogy *Östör József* nevét módosító indítványáért külön rögzítse.

3. Az 1997-es kormányrendelet, ha nincs jogtörténeti előzménye, magában tekintve értékes döntés. De ha egybevetjük a két dokumentumot, a hiánypótlás igénye azonnal szembeötlik. Ha egyszer november 3-a Széchenyi emlékezete kapcsán már törvényi szinten nyert megörökítést, a Magyar Tudomány Napja ugyanezt a szintet igényli a kormányrendelet helyett. Hiányzik az is, hogy miért épp november 3-a lett a Magyar Tudomány Napja. A hiánypótlás a két jogszabály egységes szerkezetbe foglalásával és a hiányzó pont kiegészítésével rendezhető.

4. Egy pont maradt nyitva. Az, hogy a Széchenyi István nevéhez fűződő 1825. november 3-a az Akadémia megalapításának napja, a tudományos, és kivált az akadémiai körökben közismert, számon tartott tény. De kinek a nevéhez fűződik annak felismerése és kinyilvánítása, hogy a magyar tudomány krónikájában a Bolyai János nevéhez kapcsolódó 1823. november 3-a ugyancsak kivételes történelmi jelentőségű dátum? Az Akadémia egész története egyik legnagyobb elnökének a nevéhez.

Szentágothai János, a világhírű agykutató, az iskolateremtő egyetemi tanár az a történelmi személyiség, aki 1977-ben, Bolyai János születésének 175. évfordulóján a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében, mint az Akadémia hivatalban lévő elnöke tette meg ezt, majd 1992-ben már mint a Bolyai János Alapítvány alapító elnöke a Bolyai Bicentenáriumi programjának meghirdetésével összekötve erősítette meg. A Professor egyszerre volt a természeti törvények kutatója, és az állami törvények alkotója. Mint tudománypolitikus a tudományvilágszintű művelését összekötötte az államvezetés segítésével, tíz éven keresztül volt a magyar törvényhozás tagja.

5. A Bolyai Alapítvány élén barátja és munkatársa, az ugyancsak világhírű agykutató *Halász Béla* professzor az Ő szellemében kezdeményezte a Magyar Tudomány Napjának törvénybeiktatását. Az Országgyűlés részéről a kért törvényalkotás méltó tisztelgés azon nagy tudós előtt, aki két sorsfordító cikluson keresztül vett részt képviselőként a törvényhozásban, s egyben lendületet ad november 3-ának a hiányzó *Tudomány Világnapjává* emelésére tett kezdeményezünknek is.

A JOGHALLGATÓKTÓL A TÖRVÉNYHOZÓKIG

2000-ben ünnepeltük *Bay Zoltán* születésének centenáriumát az Akadémián. „*Az élet erősebb*”, ezt a címet adta könyvének a világhírű tudós, amikor emigrálni kényszerült, s megírta küzdelmei történetét. Az élet igazolta. Bay Zoltán könyvét a Püski Kiadó adta ki.

2001-ben ünnepeljük irodalmi életünk szellemóriása, *Németh László* születésének centenáriumát. „*A minőség forradalma*”, a művelt magyarság, az értelmiségi társadalom, az emelkedő nemzet e nagy stratégájának életművét a Püski Kiadó adta ki.

2002-ben ünnepeljük a legnagyobb magyar tudós, *Bolyai János* születésének 200. évfordulóját. A Püski Kiadó a 2000. évben összefogva az első *Magyar Tudóslexikon* és számos további tudományos mű kiadójával, megkezdte a Bolyai életműkiadást.

Püski Sándor szellemi műhelyében és kiadói életművében találkozunk Németh László, Bay Zoltán és Bolyai János szelleme. Hat évtizede, emberöltővel ezelőtt Püski Sándor alapította meg társaival a Bolyai Kollégiumot, s a Bolyai Irodalmi és Tudományos Akadémiát, jelentette meg ennek kiadványait. Ahogy az irodalmi és tudományos alkotás nagyjai, a népi mozgalom szervezői-vezetői is Bolyaiban találták meg zászlójukat, szimbólumukat.

Bolyai János szelleme felszabadít, egyesít, felemel. Oda, ahol a tudás napja, a szellem napvilága ragyog be mindinkább, minden nap, minden ház ablakán.

Az ide vezető út építése a 90 éve született Püski Sándor pályájának a tengelye. Püski Sándor – és felesége, Ilus néni – fogalom a magyar szellemi életben, aki elsősorban a népi írók és az emigráció kiadójaként, Szárszó és a népi mozgalom szervezőjeként vált közismertté. De ő jogot végzett, *Moór Gyula*, *Magyary Zoltán* voltak kedves professzorai, és jogi jegyzetek kiadásával indult könyves pályája is. Joghallgatók nemzedékei tanulhattak politikát, statisztikát, jogfilozófiát, közigazgatási vagy pénzügyi jogot az általa kiadott tankönyvekből. Ez biztosította maga és családja számára az anyagi függetlenséget, ez adta az induló tőkét a magyarság felemelkedését szolgáló széles körű és messze vezető közéleti tevékenységéhez.

Pályája csúcán sem lett hűtlen az „első szerelemhez”. 1994-ben újra megjelentette Moór Gyula jogfilozófiáját, 1995-ben Magyary Zoltánról szerveztünk tudományos tanácskozást, és ennek jele jelen kiadvány is, amely a magyar törvényhozás millenniuma és a Nobel-centenárium tiszteletére már nem joghallgatóknak, hanem a törvényhozóknak ad sajátos jegyzetet.

Ezért 90. születésnapján az ünneplés-sorozatnak szimbolikus betetőzése, hogy életműve elismeréseként a jogász miniszterelnök előterjesztésére a jogtudós köztársasági elnöktől állami kitüntetést vehetett át.

NÉMETH LÁSZLÓ

SZEKFÜ GYULA

B O L Y A I A K A D É M I A

hagy. Ahol ők kecseszkecsken-stílusban birkóznak, nekem a római szabályokhoz kell tartanom magam. Ehhez a hátrányhoz vedd, amit egy rangtisztelő és lényeg nem látó társadalomban a szakember pozíciója jelent. Elég jó fölényesen mondani: dilettáns s mindig akad egy csomó tudatlan, aki elhiszi, hogy egy történelmi emlékek közt eltöltött élet kevesebb, mint négy elögyelgett bölcsészeti év a Múzeum-körúton. Ami nem azt jelenti, hogy aki erre a kritikára vállalkozott, nincs sok tekintetben hátrányban egy szakemberrel szemben, amilyen Szekfű is. De én életemben sosem odaálltam, ahova kedvem hajtott, hanem ahol szükség volt rám s a nemzeti szorultság, amely munkát adott, idáig a legmesszebb eső területeken is adott képességet hozta. Remélem, hogy most is ad — amikor egy multjára szorult népek a multját kell visszapörölnöm.

E tanulmány első formájában a „MAGYAR ÉLET” nemzetpolitikai szemlében jelent meg (1940. febr.—jun.)

*

Az első kiadás előjegyzésében fogott el, — a második kiadás DR. PÜSKI SÁNDOR gondozásában jelent meg.

A HONFOGLALÓ MAGYAR NÉP ÉLETE

LÁSZLÓ GYULA

Második kiadás.

BUDAPEST, 1944.
MAGYAR ÉLET KIADÁSA

Borbándi Gyula

A MAGYAR NÉPI MOZGALOM

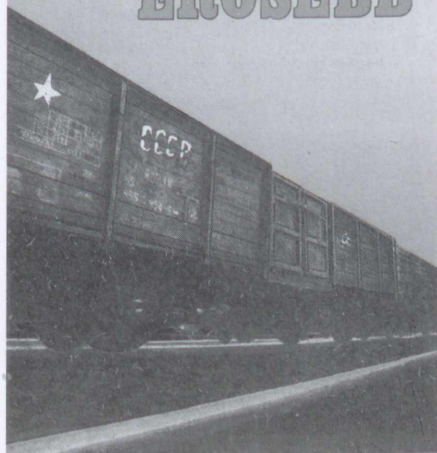
A harmadik reformnemzedék

PÜSKI

NEW YORK 1983

Bay Zoltán

**AZ ÉLET
ERŐSEBB**

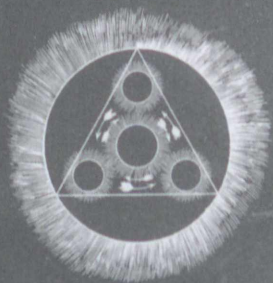
Németh László

**A MINŐSÉG
FORRADALMA
—
KISEBBSÉGBEN
I.**

PÜSKI

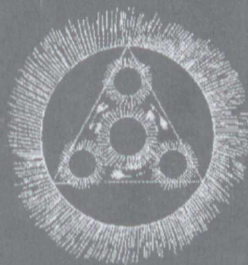
**MAGYAR
TUDÓSLEXIKON
A-TÓL ZS-IG**

BETTER • MTESZ • OMIKK

BOLYAI

Biográfia • Bibliotéka • Bibliográfia

BETTER • PÜSKI
BUDAPEST

POLITIKA

Dr. SZANDTNER PÁL

egyetemi ny. r. tanár
előadásai után

Jegyezte:
Dr. PÓSKI SÁNDOR

II. kiadás.

KÉZIRAT GYANÁNT

Ára: 6.50 P.

„Kartárs” kiadása.

Budapest, 1935.

Budapest, IV., Váci-utca 75. IV. 1. Telefon: 88-9-15.

STATISZTIKA

Dr. KENÉZ BÉLA

egyetemi ny. r. tanár
előadásai után

Jegyezte:
Dr. PÓSKI SÁNDOR

KÉZIRAT GYANÁNT

„Kartárs” kiadása.

Budapest, 1936.

Budapest, IV., Váci-utca 75. IV. 1. Telefon: 88-9-15.

JOGFILOZÓFIA

Dr. MOOR GYULA

egyetemi r. ny. tanár
előadásai után

Jegyezte:
Dr. PUSKI SÁNDOR

KÉZIRAT GYANÁNT

„MAGYAR ÉLET” KÖNYVESBOLT
BUDAPEST, IV., SZERB-UTCA 17. TELEFON: 186-038

Közigazgatási jog

Egyetemi előadások után

Jegyezte:
Dr. PUSKI SÁNDOR
(Állásán)

KÉZIRAT GYANÁNT

III. javított kiadás.

„Kartárs” kiadása.

Budapest, 1936.

Budapest, IV., Bástya-u. 17. I. 2. Telefon: 1-889-15.

